ATEITIS

VASARIS/FEBRUARY 1984 VOL. LXXIV NO. 2

ATEITIS No. 2

ATEITININKŲ FEDERACIJOS LEIDŽIAMAS KATALIKIŠKOS-LIETUVIŠKOS ORIENTACIJOS MĖNESINIS ŽURNALAS VASARIS-FEBRUARY 1984 VOL. LXXIV

Lietuva — A. Miškinis 37
Laiškas jaunimui (Lietuvos Ateitis No. 7) — Lietuvos jaunimas 38
Vasario šešioliktoji — A. Stulginskio prisiminimai 40
Laisvės Lietuvai — Pr. Pusdešris 42
Lietuvybę — atgaivinti? išlaikyti? ar sukurti? — A. Sužiedėlis 44
Lietuvoj — J. Aistis 49
Janinos Degutytės Lietuva — R. Pemkutė 49
Nuostabus laiškas 54
Valio, Lietuvos trys spalvos — Vaižgantas 55
Ateitininkų Federacijos konstitucija 56

Šį numerį redagavo S. Petersonienė. Išdėstė A. Pemkus ir J. Kuprys. Viršelio nuotrauka: V. Augustino.

VYRIAUSIA REDAKTORĖ: Stasė Petersonienė, 2534 West 40th Street, Chicago, IL 60632, USA. Tel.: (312) 847-1693

REDAKCINĖ KOLEGIJA: Rima Janulevičiūtė, Ramunė Kubiliūtė, Linas Palubinskas, Raminta Pemkutė, Arūnas Pemkus, Darius Polikaitis, Birutė Tamulynaitė, Arvydas Žygas.

TECHNIKINIS REDAKTORIUS: Jonas Kuprys

ADMINISTRATORIUS: Juozas Polikaitis, 7235 South Sacramento Ave., Chicago, IL 60629, USA. Tel.: (312) 434-2243.

Rankraščių kalbą taiso J. Masilionis. Viršelio antraštė Jono Kuprio.

Spaudos darbus atlieka Draugo spaustuvė Chicagoje. Leidžia Ateitininkų Federacija. Prenumerata metams JAV ir Kanadoje — 12.00 dol.; garbės prenumerata — 20.00 dol., susipažinimui 9.00 dol.; kituose kraštuose — 9.00 dol., išskyrus Pietų Ameriką (7.00 dol.).

ATEITIS (USPS 035-440) — a magazine published monthly, except July and August, by the Lithuanian Roman Catholic Federation Ateitis, Inc. Business address: 7235 S. Sacramento Ave., Chicago, IL 60629 USA. Yearly subscription in the US and Canada $12.00. Single copy $1.50. Second class postage paid at Chicago, Illinois. © 1984 by the Lithuanian Roman Catholic Federation Ateitis. All rights reserved.

LIETUVOS NACIONALINĖ MOKYKLŲ BIBLIOTEKA

Antanas Miškinis

LIETUVA

1

Tave papuošt žadėjom,
Kaip savo tikrą seserį.
Esi pačioj jaunystėj
Ir pačiam pavasary.

Šiandien dainuot norėtųs
Pačiais gražiaisiais rimais.
Paskendo mano mintys
Tavo naujuos arimuos.

Rūstavo vėtra vakar
Po kalnus ir pašlaites,
Kad tu likai be Vilniaus,
Kad palikai našlaitė.

2

Čia būna žalios vasaros,
O dar žalesnės rūtos.
Prisiminė man baudžiavos,
Prisiminė rekrūtai.

Ir tie pilki artojai,
Kada nevalion varė juos;
Jie vargus ėjo keliais,
Kaip Vilniuje Kalvarijas.

Daugel dainų sudėjo
Ant gonkų balto klevo.
Paskui į Prūsų žemę
Knygų parnešt keliavo.

3

Praėjo metų eisena.
Tekėjo tykiai upės,
Buvo pakilus nuotaika,
Pakilęs buvo ūpas.

Kai vieškeliai sudundo,
Net beržai žemėn sviro —
Žagres palikę dirvoj,
Karan išėjo vyrai.

Vieni laisvi sugrįžo,
Kitiems rankas pašovė,
Tretiems ant lygaus lauko
Mediniai kryžiai stovi.

4

Apie Tave dūmodams,
Šiandien dainuot panūdau.
Skaičiau iš drobių rašto,
Kad esi lėto būdo.

Kur mes Tave nuvesim
Ir dovanų ką duosim?
Šiandieną gilios mintys
Įsimetė veiduosin.

Kuriais žiedais papuošim
Tave, kaip tikrą seserį.
Esi pačioj jaunystėj
Ir pačiame pavasary.

Šis eilėraštis parašytas Lietuvai švenčiant dvidešimtmetį nuo Lietuvos nepriklausomybės paskelbimo.

Laiškas laisvajame pasaulyje gyvenančiam jaunimui.

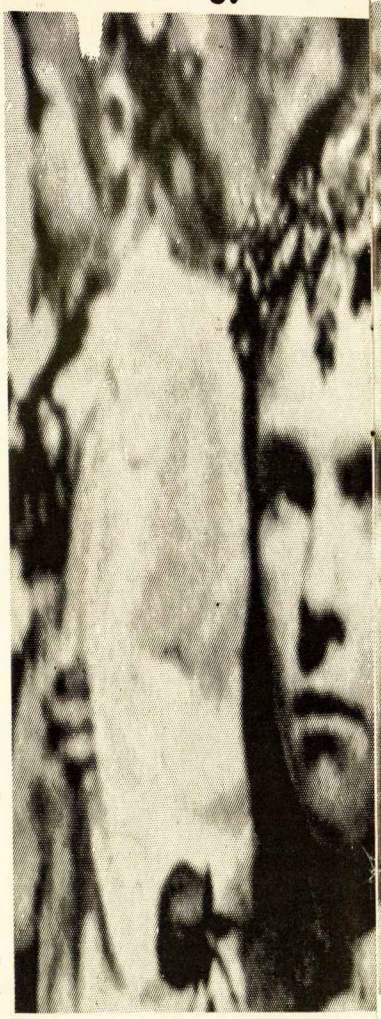

Brangūs Tautiečiai,

Kur mes bebūtume – Jūs Čikagoje ar Adelaidėje, mes čia Lietuvoje, dar kiti – Pravieniškių ar Permės lageriuose, visi mes esame vienos tautos, visi mes vienos tėvynės, – LIETUVOS vaikai. Mūsų skirtingi likimai, bet vienas kraujas. Mažam mūsų kraštui istorija lėmė sunkią ir savitą dalią.

Iš tiesų, jeigu Jūs atvyksite Lietuvon, – nerasite jos tokios, kokią prisimena Jūsų tėvai. Viskas bus pasikeitę, ar negrįžtamai išnykę: sodyba, senas kryžius galulaukėj, šulinys su svirtimi... Šiandien viskas atrodo kitaip. Nutilusi lietuviška daina; Kauno „Laisvės alėja“ su rusiškais užrašais parduotuvių vitrinose, garsioji Įgulos bažnyčia pavirtusi Paveikslų galerija...

Tada Jūs manęs paklausit, kur ta Lietuva; nejaugi ji užgeso, nejaugi negyva? Aš atsakysiu: neieškokite jos pro „Gintaro“ viešbučio ar ekskursijų autobuso langus. Kai eisite pro geltoną, murziną mūrą ties „Lenino“ aikšte – žinokit ten gyvena Lietuvos budelis, ten, rūsiuose, kankinama lietuviška dvasia.

Jei norit išvysti ją gyvą, ieškokite jos paprastų žmonių, JŪSŲ tautos brolių akyse. Arba debesyse, praplaukiančiuose virš Lietuvos miškų – juk dangus virš mūsų visada tas pats. Jeigu atvyksite vasarą, nusivesiu Jus prie Joninių laužo, į Rasos, pirmapradės skaistybės šventę. Ji ten gyva. Ten gyvena Lietuva! O pats tiesiausias kelias jon veda į artimiausią bažnyčią.

Atvykite pas mus. Mes Jūsų laukiam. Tik atvykite švarūs – neleiskite, kad priešas Jus suteptų, saugokitės, kad nepanaudotų Jūsų savo užmačiom. Budėkit. Nesiduokit nuperkami, apgaunami ar užmigdomi. Lietuvio – sovietinės imperijos kalinio santykis su okupantu yra išreiškiamas trim priesakais – **netikėk, nebijok, neprašyk.** Jei Jums pavyks išlaikyti šiuos priesakus – Jūs laimėsite!

Kreipiamės į Jus sunkiu Lietuvos Bažnyčiai, laikotarpiu. Atėjo sunkių išbandymų metas. Kunigų areštai, jaunimo terorizavimas. 10 metų Lietuvos kunigai nebuov sodinami į kalėjimus – reiškia, kad Lietuvos Bažnyčia pereina iš veiklos fazės į aukos fazę. Taip matyt mums skyrė Dieviškoji Apvaizda.

Prisiminkime, kaip viskas prasidėjo. Praslinkus pokario siaubui, Lietuvos Bažnyčia vis traukėsi, piktybiškojo ateizmo spaudžiama, iki paskutinės ribos, kol nebuvo pasikėsinta į vaikų sielas – uždrausta kunigams katekizuoti vaikus. Toliau trauktis nebuvo kur ir prasidėjo kovos laikotarpis, kuris būsimos Lietuvos istorijoje bus surištas su „LKB Kronikos“ vardu. Nelaimėjęs piktybiškasis ateizmas ryžosi eiti iki galo. Pradėta buvo nuo Šiluvos eisenos, kuri jaunimo dėka įgavo vis platesnį mastą – buvo areštuoti Gema Stanelytė, Vytautas Vaičiūnas, Mečislovas Jurevičius. Ties tuo nesustota, buvo peržengtas lemtingas barjeras – areštuoti kunigai Alfonsas Svarinskas ir Sigitas Tamkevičius. Lietuvos dvasiniai vadai gyvu pavyzdžiu mums, jaunimui, įkūnijantys riterystės ir šventumo idealus. Jų, kaip Apvaizdos įrankių dėka, Lietuvos Bažnyčia buvo karšta, o ne drungna. Daroma viskas, kad Lietuvių tauta, Bažnyčia liktų be gyvybės, bedvasė, mieganti. Tam naudojamos dvi priemonės: faktų iškraipymas, užliūliavimas gražiais žodžiais ir prievarta bei kerštas (kunigų Šapokos, Mažeikos, Laurinavičiaus nužudymas, jaunimo terorizavimas). Dar daugiau, per paskutinius kompartijos susirinkimus paskelbiama nauja doktrina: nuo šiol katalikas nebe antrarūšis pilietis, nebe negras, bet priešas. Taip piktybiškasis, okupanto primestas ir savųjų išdavikų bei trumparegių penimas ateizmas įgauna vis daugiau apokalipsinio žvėries bruožų.

Padėtis yra sunki. Netekome geriausių vadų. Bažnyčios persekiojimas vis stiprėja. Kartu su juo stiprėja ir tautinė priespauda. Vis rafinuotesnis darosi kultūrinis genocidas. Nuosekliai ir neatlyžtamai vykdomi Taškento konferencijos nutarimai dėl rusų kalbos įtakos stiprinimo Pabaltijyje.

Vytauto Didžiojo jubiliejaus paminėjimas okupanto buvo neleistas ir žlugdomas (net tiltą į Trakų pilį išardė.). Maironio jubiliejų taip pat galėjo paminėti tik bažnyčiose. A Vienuolio jubiliejaus metu buvo padaryta viskas, kad kuo labiau apjuodinti rašytoją kaip kataliką.

Dariaus ir Girėno transatlantinio skrydžio 50-tosiose metinėse prie kapo susirinkusiam jaunimui nebuvo leista giedoti, fotografuoti, kai kuriuos net suėmė. Šie metodai, – nutylėjimas, iškraipymas, ar tiesioginė prievarta, naudojama rafinuotai su apskaičiavimu, o jų galutinis tikslas yra sukurti žmogų – mankurtą (kazakų rašytojo Čingiro Aitmatovo terminas) žmogų be istorijos, be atminties, idealų vergą.

Čia reiktų pabrėžti, kad skirtingai nuo carinės Rusijos, Lietuvos rusifikacija dabar nėra galutinis tikslas, o tik tarpinis. Galutinis tikslas yra žmogaus nužmoginimas, sielos pavergimas antikristiškam valdžios mechanizmui, kuriam ir tarnauja rusifikacija kaip suvienodinimo veiksnys. Pastaruoju dešimtmečiu, po „Gulago Archipelago“ pasirodymo mūsų santykis su rusų tauta yra pasikeitęs krikščioniškos artimo meilės kryptimi (Sergejus Kovaliovas, rusų mokslininkas įkalintas už „LKB Kroniką“ ir mes už jį meldžiamės, kaip už savą).

Mes tikime, kad Dievo planuose Lietuvai yra skirta ypatinga vieta. Kodėl tiek laiko vėlavo mūsų krikštas? Kodėl esame jauniausi krikščionys Europoje? Kodėl esame vienintelė katalikiškoji tauta Sovietinėje imperijoje? Kodėl mūsų baltų ainių, buvo gyventa taip toli ir plačiai, o dabar mums beveik neliko vietos? **Ką reiškia tas 14 raketinių atominio ginklo aikštelių Lietuvos žemėje? Ar tai, kad Lietuva jau pasmerkta?!**

Mes tikime ypatinga mūsų tautos dalia. Šv. Jono Apreiškime (Apr. 13) yra pasakyta, kad Avinėlio ir Slibino kovoje kiekvienai tautai yra skirta sava lemtis. Ar stos mūsų tauta po Avinėlio ženklu? Mes tikime tuo! Bet ką privalome daryti?

Lengviausia bus atsakyti tiems, kurie yra už grotų – jie jau daro. Ką daryti mums, gyvenantiems čia, Lietuvos žemėje, irgi žinome, – darysime viską, kiek pajėgsime, kad nebūtų gėda, pažvelgti į akis mūsų kaliniams kunigams, ateinančioms kartoms, Amžinajai Tiesai. O kaip gi tu, Broli, gyvenąs toli nuo Tėvynės, galėtum mums padėti?

Visų pirma, jei gali – grįšk. Gal tau šis kvietimas yra netikėtas ir nerealus, gal užpykdys ne vieną vyresniųjų. Jei ir įmanoma grįžti Lietuvon, tai tikriausiai Tau tai būtų labai skaudu, kaip skaudu buvo ir tavo tėvams palikti Lietuvą ir išvykti svetur. Tačiau tai labai svarbu dėl Tavęs paties ir Tavo būsimų vaikų. Vieta kur žmogus gimė ir augo suriša jį visam gyvenimui ypatingu ryšiu. Ta prasme tu turi kitą tėvynę. Todėl tavo grįžimas būtų auka vardan būsimų Tavo vaikų. Suprantame, kad tai per daug sunku. Bet grįžti reikės. Jei negalėsite sugrįžti dabar – gyvenkite grįžime, gyvenkit Jono Meko žodžiais: nuolatinėje kelionėje į Lietuvą.

Antra, kuo tu galėtum mums padėti, – tai padaryti, kad budelis neliktų nežinomas ir bevardis. Kad įvykdžius Naująjį Įstatymą būtų išpildytas senasis – teisingumas. Todėl mes dėkingi Tau už aktyvų dalyvavimą savaitėje skirtoje pavergtai Lietuvai paminėti ir kituose panašiuose renginiuose. Remkite juos ir dalyvaukite juose, ir ne vien dėl Lietuvos – tegul pasaulis budi, tegul jis žino, kad Apokalipsės žvėris įžūlėja! Lietuvai – tai bus Jūsų meilės aktas. O pasaulį Jūs privalote perspėti, kad budėtų, – tai jūsų pareiga!

Būkite budresni už tuos, kurie nepraregėjo, kurie nepažįsta komunistinio slibino.

Ir trečia, svarbiausia, – vienybė su mumis maldoje. Ne tik su mumis, bet ir su visais geros valios žmonėmis, išpažįstančiais Avinėlio ženklą. Net ir tie, kurie nesate Bažnyčioje, kurie dar nežinote Kristaus ar praėjote pro Jį neatpažinę. Geros valios žmonių malda yra didžiulė energija, galinti sustabdyti beriedantį bedugnėn pasaulį ir apsaugoti ramią ir tylią dvasios Sietuvą – mūsų Tėvynę, mūsų mažąją Lietuvą!

Tegul visus Jūsų žingsnius lydi Meilė, Šviesa ir Tiesa!

Lietuvos jaunimas.

1983.08.02.

„Lietuvos Ateitis“ Nr. 7.

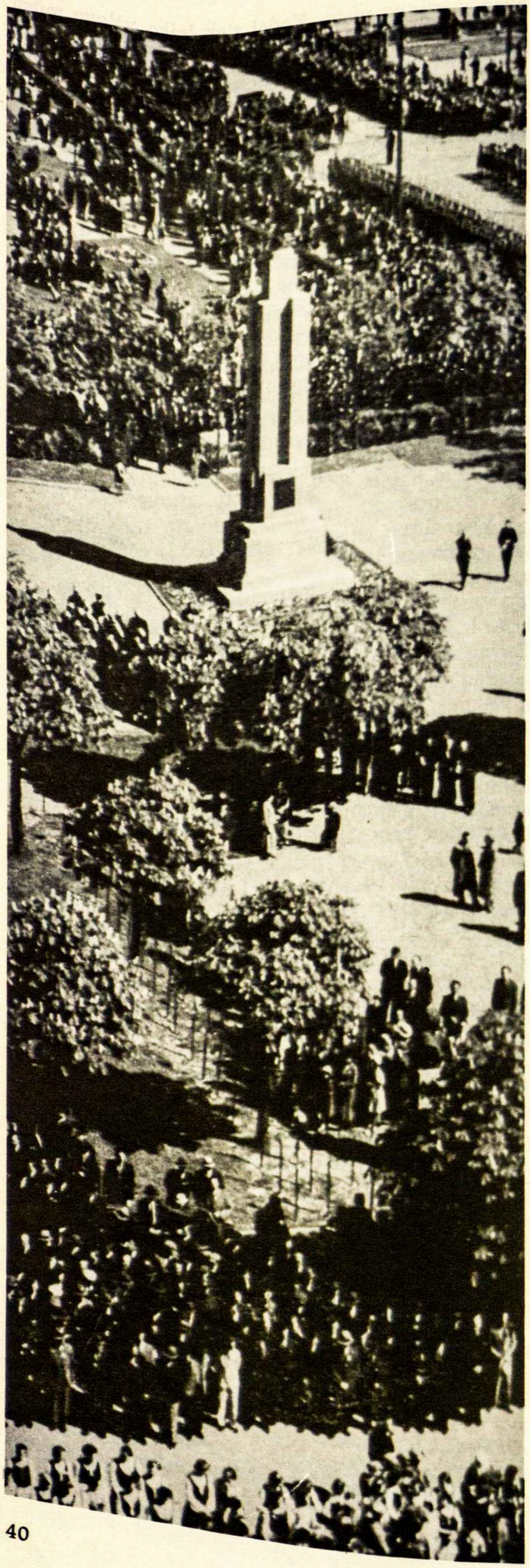

40

Vasario Šešioliktoji

Lietuvos valstybės prezidento Aleksandro Stulginskio prisiminimai apie Vasario 16-tąją

Nepriklausomybės skelbimo tekstas statomas balsavimui. Visų Tarybos narių rankos vieningai pakilo „už“, niekas — „prieš“, niekas nesusilaikė. Aktas vienbalsiai visų Tarybos narių priimtas. Seka pasirašymas; pasirašoma po aktu alfabetine tvarka: dr. J. Basanavičius, M. Biržiška, S. Banaitis, Pr. Dovydaitis, K. Bizauskas, S. Kairys, P. Klimas, D. Malinauskas, V. Mironas, S. Narutavičius, A. Petrulis, dr. J. Šaulys, K. Šaulys, J. Šernas, J. Staugaitis, J. Smilgevičius, A. Smetona, A. Stulginskis, J. Vailokaitis, J. Vileišis.

Vilnius, vasario 16 dieną, 1918 m.“

Padėjęs savo parašą po aktu, pergyvenau didelį pasitenkinimą, kad štai, jau mes — Taryba — pradėjome daryti tautai reikalingus žygius visiškai savarankiškai, neatsiklausdami vokiečių.

Tad vasario 16 dieną 1918 m. iš ryto susirinkome, kaip buvo sutarta, į Lietuvių Komiteto nukentėjusiems nuo karo šelpti salę Didžiojoje gatvėje. Taryba tuomet dar neturėjo savo nuolatinių patalpų. Pirmieji posėdžiai vykdavo Mokslo Draugijoje, dr. J. Basanavičiaus kabinete, vėliau advokato Jono Vileišio bute, Gedimino gatvėje.

Susirinkusių Tarybos narių nuotaika rimta, drąsi, pakili, nes visi jautė, kad daromas didelis ir at-

sakingas aktas. Be to, visi Tarybos nariai gerai nusimanė ir žinojo, kad tas aktas toli gražu nėra suderintas su kariškąja vokiečių administracija, kad ji gali griebtis toli einančių represijų Tarybos narių atžvilgiu...

Pirmininkauti šiam posėdžiui pasiūlyta seniausiąjį amžiumi Tarybos narį *Dr. J. Basanavičių.* Jis užėmė pirmininko vietą ir drebančiu iš susijaudinimo balsu pareiškė: „Kažin ar aš sugebėsiu tokiam svarbiam reikalui pirmininkauti?“ Toliau ėmė skaityti nepriklausomybės skelbimo tekstą, dėl kurio jau iš anksto buvo tarp Tarybos narių susitarta. Štai jis:

„Lietuvos Taryba savo posėdyje vasario 16 d. 1918 m. vienbalsiai nutarė kreiptis: į Rusijos, Vokietijos ir kitų valstybių vyriausybes šiuo pareiškimu:

Lietuvos Taryba, kaip vienintelė lietuvių tautos atstovybė, remdamos pripažintąja tautų apsisprendimo teise ir lietuvių Vilniaus konferencijos nutarimu rugsėjo mėn. 18—22 d. 1917 m. *skelbia atstatanti nepriklausomą demokratiniais pagrindais sutvarkytą Lietuvos valstybę su sostine Vilniuje* ir tą valstybę atskirianti nuo visų valstybių ryšių, kurie buvo su kitomis tautomis. Tuo pačiu metu Lietuvos Taryba pareiškia, kad šios valstybės pagrindus ir jos santykius su kitomis valstybėmis galutinai nustatys kiek galima greičiau sušauktas Steigiamasis Seimas, demokratiniu būdu visų jos gyventojų išrinktas“.

Lietuvos Taryba pranešdama apie tai ... vyriausybei, prašo pripažinti nepriklausomą Lietuvos valstybę“.

LAISVĖS LIETUVAI

Pr. Pusdešris

Veikia:
ROMAS KALANTA
ROMO TĖVAS
SKAISTĖ — Romo mylimoji.

Kambarys. Dešinėje stalas, kėdės. Viduryje fotelis. Kairėje langas, pro kurį krinta stiprus saulės šviesos ruožas. Kartu su šviesa krinta ant grindų stovinčių prie lango Romo su Skaiste šešėliai.

SKAISTĖ: (apkabina Romą) Koks gražus Dievo pasaulis... Koks nuostabus saulėleidis...

ROMAS: Visa padangė liepsnose.

SKAISTĖ: Žiūrėk, matai tą mažą debesėlį?... Kvailiuk, sustok, neplauk į saulę — sudegsi.

ROMAS: Neklausyk jos... Plauk, debesėli... Kiekviena ugnis nekurstoma užgęsta... Plauk, debesėli. Tu sudegdamas prailginsi Žemės dieną, pratęsi vakaro žaras.

SKAISTĖ: *(po valandėlės tylos)* Paklausė tavęs... Nuplaukė.

ROMAS: Ir, matai, koks šviesos ruožas pro jį prasiveržė.

SKAISTĖ: Bet jau gęsta... Tik trumpa sekundė...

ROMAS: Šviesos sekundė yra brangesnė už sutemų metus. Skaiste, *(atsuka ją į save)* didelė meilė, tikra meilė turi šviesti, turi liepsnoti... Tik mažos meilės smilksta.

SKAISTĖ: Aš žinau, kad tu myli mane.

ROMAS: Ne tai, Skaiste... O taip... Prisimink „Pilėnų" operą. Laisvė yra brangesnė už gyvybę... ir jie visi žuvo liepsnose... Skaiste, kas šiandien žinotų apie Margirį, apie mylimuosius Eglę su Danyla, jei jie savo gyvybių nebūtų paaukoję už Lietuvą, jei jie nebūtų pasirinkę geriau laisviems mirti, negu vergauti.

SKAISTĖ: Bet, Romai, tai tik opera. Tai tik legenda.

ROMAS: Legenda, parodanti, kad lietuviai mokėjo ir moka mirti už savo krašto laisvę, yra gyvesnė už gyvus žmones, kurių širdyse nėra Tėvynės meilės... Aš norėčiau, kad mano meilė sušvistų skaisčia liepsna.

SKAISTĖ: Romai, ir be liepsnų tikiu, kad tu mane myli.

ROMAS: Myliu, Skaiste. Tikrai tave myliu... Bet yra kita — didelė meilė...

SKAISTĖ: Danguolė?.. Netikėjau, kad tu toks.

ROMAS: O Skaiste. Tu nieko nesupranti... Aš ištraukiau burtą... Ne, ne apie tai... Mano didžiosios meilės vardas yra Lietuva. Ne, negaliu tau daugiau pasakyti.

SKAISTĖ: Ir nereikia. Juk abudu mylim Lietuvą. Abudu ateitininkai.

ROMAS: O, Skaiste... Pilėnai mylėjo laisvę — susidegino... Kristus mylėjo žmoniją — mirė ant kryžiaus... Šimtai, tūkstančiai mylėjo Lietuvą — jie mirė kalėjimuose ar Sibire... Skaiste, patikėk manimi — aš myliu Lietuvą... Atėjo laikas įrodyti tą meilę prieš save ir prieš žmones... Prieš pasaulį... Man teko burtas...

SKAISTĖ: Ką tu čia kalbi? Ar saugumas tave pakvietė?

ROMAS: Lietuva pakvietė mane, Skaiste,... Jos laisvė pakvietė. *(Įeina tėvas.)*

TĖVAS: *(su eglių šakelėmis rankose)* Kas čia tų eglišakių ant tako pribarstė? Lyg mūsų namuose laidotuvės būtų.

ROMAS: *(sau)* Draugai... Draugų atsisveikinimas. *(Tėvui)* Ne dėl eglės šakų, tėveli, žmonės miršta. Pagaliau, juk niekas nežino nei dienos, nei valandos... *(Sau)* O aš žinau valandą... Tėveli, sėskis. Tu taip trumpai namuose būni. Išsiilgau tavo žodžių... Šįvakar taip gražiai saulė nusileido...

SKAISTĖ: Ir debesėlis saulėje sudegė...

ROMAS: Pasikalbėkim, tėveli.

TĖVAS: Šiais laikais geriau tylėti. Už kalbėjimą ne vienas Sibirą matė. *(Nusivelka švarką, vienmarškinis sėdasi už stalo)* Tai ką turi pasakyti?

ROMAS: Tėveli, jei tu žinotum, kad už poros minučių mirsi, kokius tu paskutinius žodžius pasakytum?

TĖVAS: Keistas klausimas... Hmm...

SKAISTĖ: *(Romui į ausį)* Aš pasakyčiau, kad tave myliu.

TĖVAS: Ką tokiu atveju pasakyti?... Gal reikėtų pasakyti: būkite geri vaikai, neužmirškite Dievo, nenueikite su ateistais.

ROMAS: O mano paskutiniai žodžiai bus — Laisvės Lietuvai!

TĖVAS: Kas iš tų žodžių? Niekas jų neišgirs.

ROMAS: Išgirs, tėveli. Visi išgirs.

TĖVAS: Visi nesusirinks prie tavo mirties lovos.

ROMAS: Aš mirsiu aikštėje... Aš šauksiu garsiai...

Rytojaus
karštis liepsnoja
mano sieloje šiandien.

TĖVAS: Ir aikštėje visi neišgirs.

ROMAS: Išgirs visi lietuviai, visas pasaulis... Išgirs visi — Laisvės Lietuvai! Išgirs lietuviai Amerikoje, Australijoje ir visame pasaulye.

TĖVAS: Neišgirs.

ROMAS: Išgirs ir visų lietuvių balsai susilies į vieną galingą balsą — Laisvės Lietuvai!

TĖVAS: Neišgirs.

ROMAS: Tą balsą išgirs visas pasaulis ir Lietuva bus laisva.

TĖVAS: Neišgirs. Jei tos laisvės troškimo jų širdyse nėra, tavo balso niekas neišgirs. Jiems neįšauksi.

ROMAS: Tuos žodžius jiems sielose liepsnomis įdeginsiu. Karštomis liepsnomis... Deginančiomis *(pasipurto.)*

TĖVAS: Turi lakią fantaziją, sūnau.

ROMAS: Svajonė yra visų didelių darbų lopšys.

SKAISTĖ: Svajonė... *(Valandėlę žiūri Romui į akis. Apsisuka, suploja rankomis)* Ko čia mes plepame apie mirtį ir liepsnas? Svajonė jaunam visuomet yra graži. Ji graži net komunistiniame pragare.

ROMAS: Dievas nuo senų senovės mielai priima deginamąsias aukas. Norint išprašyti laisvės gal Jam tokia auka ir dabar reikalinga?

TĖVAS: Keistos, Romai, tavo kalbos šį vakarą. Gal temperatūros turi?

ROMAS: Rytojaus karštis liepsnoja mano sieloje šiandien.

SKAISTĖ: Gegužės mėnesio karščiai — tik maloni šiluma.

TĖVAS: *(pastebi tik dabar kambaryje esančią didelę skardinę. Atkemša ją pauosto)* Benzinas. Iš kur jis čia atsirado?

ROMAS: *(susijaudinęs)* O taip... benzinas... Turiu jį nunešti draugui.

TĖVAS: Tai ir nunešk. *(Skaistei)* O tu galėtumei paruošti mums vakarienę.

SKAISTĖ: Tuojau, tėveli.

ROMAS: Aš nesu alkanas... Taip, aš esu alkanas, kai visą ryjanti liepsna... *(Rankoje laiko skardinę.)* Tėveli, apie tavo sūnų Romą Kalantą išgirs pasaulis.

TĖVAS: Neišgirs. Jis kurčias.

ROMAS: Aš uždegsiu visų lietuvių širdyse meilę Lietuvai.

TĖVAS: Nieko nebus. Greičiau atsidursi KGB rūsiuose.

ROMAS: *(prie durų)* Tėveli, žinok — aš mylėjau tave.

TĖVAS: Ar jau dabar nebemyli?

ROMAS: Skaiste, tu buvai man... *(Su skardine bėga prie durų. Tarpduryje skausmingai sušunka:)*

LAISVĖS LIETUVAI!

LIETUVYBĘ – ATGAIVINTI? IŠLAIKYTI? AR SUKURTI?

Antanas Sužiedėlis

Kai kalbame apie savo tautą ar tautybę, mūsų retorika (geraja to žodžio prasme) veik neišvengiamai vystosi moralistinėje plotmėje. Esame užguita tauta, slegiama, naikinama, blaškoma. Kontekste šito blogio kiekviena tautinio gyvastingumo apraiška atrodo brangintina. Kas lietuviška, tas svarbu, naudinga, tikslinga ir privalu. Užtat nuolatos kalbame apie tautinius uždavinius, tautines pareigas, tautinį sąmoningumą.

Atsižvelgiant į bendrinį gėrį, tai suprantama. Tauta, laisvai klestinti, laiduoja žmogaus savitumą, kūrybingumą, socialinį santykiavimą. Ta prasme teisinga reikalauti, kad kiekvienas žmogus, išaugęs savo tautos aplinkoj, atiduotų savo įnašą bendram labui. Tuos, kurie pašvenčia visą savo gyvenimą ar net gyvastį tautos labui – t.y. kitų žmonių žmogiškumui – mes laikome tautos didvyriais.

Galima tačiau į tautybę žiūrėti ir iš kitos pusės, būten, iš individo požiūrio. Tai ypatingai svarbi perspektyva, tautai esant nenormalioje būklėje. Ribojantis lietuvybe išeivijoje (pavergtoj tėvynėj kitokia tikrovė), klausimai būtų tokie – kas išeivijos lietuvybėje yra veiksminga, naudinga, tikslinga individui? Kokiais atžvilgiais paskiras individas, sąlytyje su lietuvybe, praturtėja kaip žmogus? Tauta, o ypač niokojama tauta, ilgainiui tegali išsilaikyti tol, kol ji kam nors kuo nors yra naudinga, veiksminga.

Žiūrint iš tos pusės, kalba nėra apie pareigas, užduotis ar sąmoningumą, ne apie tai, kas privalu ar turi būti, bet apie esamą tikrovę ir galimybes, apie tai, kas yra ar gali būti – būtent, kokia yra ar gali būti lietuvybės vieta išeivijos lietuvio pasaulyje?

Dabarties tikrovė

Analizuojant tokį klausimą, pravartu turėti mintyje tam tikrų faktų rėmus. Pasinaudokime keliais skaičių vaizdais.

Spėčiau, kad didžiuma čia esančių atvykome Amerikon prieš maždaug 35 metus. Nusikelkim dar 35 metais anksčiau – 1913: tai carinių laikų Lietuva; ateitininkijos pati pradžia; nepriklausomybė toli gražu ne už kertės – juk tai laikas prieš pirmąjį pasaulinį karą!

Per tuos pirmuosius 35metus mūsų kraštą užgriuvo du pasauliniai karai; įkurta ir užgniaužta nepriklausoma valstybė; po to Lietuvoje sekė keletas žiauraus teroro metų; o išeivijoje žmonės būrėsi stovyklose ir sklaidėsi po visus pasaulio kraštus.

Visa tai atsitiko per 35-erius metus. Palyginant su tų įvykių skale, per paskutinius 35-erius metus mums, čionykščiams lietuviams, neatsitiko nieko. Maža kas pasikeitė lietuviškam gyvenime, daug dalykų kartojasi iš metų į metus, ir laikas todėl atrodo trumpas, neva sustojęs.

Bet jau ilgiau gyvuoja Dainava, negu gyvavo Nepriklausomoji Lietuva.

Jokiu būdu nemanau mažinti išeivijos lietuvių darbų (kiek knygų išleista! kiek mokyklų sukurta! kiek židinių, švenčių, parodų, premijų ir fondų!). Bet kokiu matu matuojant, tai dideli atsiekimai, prašokę sąlygas ir laiko tėkmę.

O tačiau pasaulis aplink mus žygiuoja kitokiu ritmu – šuoliais, konvulsijom, regis, kasmet didėjančiu įvykių greičiu.

Sakoma, kad per paskutiniuosius 50 metų pasaulis pasikeitęs daugiau, negu per ilgus šimtmečius prieš tai. Kaip tai išmatuosi. Bet šių dienų vakariečiui sunku įsivaizduoti pasaulį be televizijos, be komercinės aviacijos, be antibiotikų, be kompiuterių, satelitų, atominės energijos ir t.t. Ši technologinė pažanga šimteriopai padaugina žmogaus galias ir galimybes – tai geroji pusė. Bet dar svarbiau yra tai, kad šito technologinio progreso pasekmėj yra pasikeitusi pati žmogaus būsena. Keičiasi žmogaus santykis su kitu žmogumi, jo santykis su kolektyvu ir tauta, jo santykis su gamta ir aplinka, ir jo paties savimonė. Keičiasi vertybių gradacija – šiandien daug kas svarbu, kas prieš dvidešimt ar trisdešimt metų niekam į galvą neatėjo. Čia neturiu mintyje vertybių abstrakčia prasme, bet egzistenciniu, psichologinės tikrovės požiūriu – kuo žmogus žavisi, ko būkštauja, kuo rūpinasi, ko tikisi, kam priešinasi, kuo pasitenkina.

Pravartu suminėti bent keletą šiandieninės žmogaus būsenos bruožų.

Vienas iš pagrindinių bruožų tos tikrovės, kurioje gyvename, yra vieno žmogaus priklausymas nuo kito. Paprasto kasdieninio gyvenimo technologija darosi tiek sudėtinga ir yra tiek pasklidusi, kad kiekviename žingsnyje žmogus yra kokio nors specialisto valioje ar, bendriau imant, „sistemos“ valioje, kurios dalim jis pats patampa. Aukštosios technologijos tinklas, kuris padaugina žmogaus galias ir galimybes, žmogų priverčia be jo neapsieiti. Taigi ta pati aplinkybė, kuri padaro žmogų pajėgesniu, jį tuo pačiu padaro bejėgiu. Akylai jausdamas tą savo bejėgiškumą, žmogus reikalauja „teisių“. Gyvename teisių amžiuje – žmogaus teisių, moterų teisių, mažumų teisių, teisių pirkėjų ir vartotojų, vaikų teisių, senų žmonių teisių, paliegėlių teisių ir t.t. Didėja advokatų skaičiai ir storėja taisyklių tomai, nes neišvengiamai kasmet daugiau ir daugiau vieno žmogaus gyvenimą paliečia, o dažnai patąso ir sukrato gyvenimai kitų žmonių.

Pasaulyje, kuriame žmogaus gyvenimas taip tampriai priklauso nuo kitų, darosi svarbiau ir svarbiau kitus žmones suprasti – jų teises, jų vertybes, jų lūkesčius, jų nepasitenkinimus. (Teko skaityti vienam prancūzų laikrašty štai kokį duomenį. Žmonėms buvo duotas šitoks klausimas: „Ar mėgstate įsivaizduoti, ką jaustumėte ir galvotumėte kurio kito žmogaus vietoje?“ Prieš dešimt metų tik mažuma atsakė „taip“; pernai – jau dauguma). Kito žmogaus valia tampa mano gyvenimo duomuo – norint darniai gyventi, reikia darniai sugyventi, ir tai ne vien su pasirinktais, bet su visais, kurie prašyti ar neprašyti gyveniman įsiterpia.

Tai vienas dabarties bruožas – žmogaus gyvybinis priklausymas nuo kitų glaudžioj egzistencijoj.

Kitas bruožas – tai mūsų fizinės aplinkos trapumas, gležnumas. Tai labai nauja tikrovė: dar prieš dvidešimt, trisdešimt metų apie tai nesirūpinom. Bet dabar labai aišku, kad žmogus, plėsdamas savo galių ir galimybių ribas, tuo pačiu gali uždusti, užtrokšti, nusinuodyti ir susideginti. Mūsų gyvenimo erdvė, gamta, visa žemės planeta yra pavojuje. Per šimtmečius žmogus gynėsi, bėgo, žuvo nuo šalčių, nuo audrų, sausrų, žvėrijos. Dabar balansas jau svyra atvirkščiai. Žmonėms tenka jau gintis ir bėgti nuo savo pačių taršos.

Gal šiandien dėl palankių aplinkybių daugeliui mūsų tie klausimai atrodo antraeiliai. Be abejonės, tačiau ateityje šie dalykai palies visus, nes jie keičia nuosavybės sąvoką, teritorinių teisių sąvoką, ir todėl pagrindinai pakeičia socialinių, ekonominių ir politinių santykių sampratas. Vienaip ar kitaip žmonija turės rasti būdą išsaugoti žemės planetą. Vakarykščių priemonių nepakaks. Anksčiau tegalėjo žūti miestai, tautos, valstybės. Ir žuvo. Šiandien gali žūti visas pasaulis – per galiūnų konfliktą ar net per klaidą.

Šitokiame pasaulyje, kuriame žmogus egzistuoja nuolatinės grėsmės šešėlyje ir kuriame jo gyvastis ir gerovė yra taip tampriai susijusi su kitų žmonių veiksmais ir valia, ypatingai svarbus žmogaus būsenos aspektas yra susižinojimas, komunikacija. Sudėtingoje aplinkoje, kokioje gyvename, kolektyvų veiksmingumas – ar tai žmonos ir vyro, ar didelės institucijos – remiasi ne jo narių panašumu, bet skirtingumu. Skirtingi interesai, skirtingos kompetencijos, skirtingos rolės kolektyvą turtina, bet tik tuo atveju, jei tie skirtumai suderinti, t.y. jei išvengiama konfliktų, dublikacijos, nesusipratimų, neišpildytų atsakomybių, ir t.t.

Komunikacijos klausimas savyje yra platus ir painus daugeliu atžvilgių: etiniu, teisiniu, techninšku, psichologiniu. Kokia informacija yra privati ir kokia viešа? Kaip apsieiti su informacijos perteklium, žinių tarša? Kokia ir kieno yra teisė žinoti, ir kieno ir kokia yra teisė ir pareiga žinias sijoti? Nenagrinėsime čia tų temų, nes jos šiandienos svarstymam yra šalutinės. Pakanka tik pažymėti, kad kaip praeito šimtmečio civilizacijos pasikeitimus vadiname *industrine revoliucija*, taip šių dienų pasikeitimus turbūt vadinsime *informacijos revoliucija* – tai civilizacinis šuolis, kuris pasaulį iš pagrindų pakeičia.

Nepriklausomos Lietuvos lietuvybė nebuvo atgaivinta iš senovės, bet sukurta tam laikui tų žmonių, kurie toj aplinkoj statė ir vystė savo gyvenimus.

Žiūrint į ateitį, galima pramatyti visą eilę kitų žmogaus būsenos bruožų, kurių pradines apraiškas jau dabar galime jausti. Taip vadinama automatika ir robotika keičia darbo sąvoką — mažiau bereikia žmogaus triūso, mažiau bereikia vykdytojų, bet daugiau sprendėjų, kūrėjų ir ypatingai tarpininkų ir laidininkų tarpe žmonių ir tarp žmogaus ir jo aplinkos. Keisis kalbos forma ir funkcija, kai didžiuma kasdieninių žmogaus reikmių bus patenkinama greičiau, tiksliau ir patogiau naudojant techninį žargoną. Keičiasi taip pat ir žmonių tarpusavio santykių ir įtakų kanalai: jie daugėja, platėja, bet tuo pačiu kiekvienas santykis, kiekviena įtaka plokštėja, silpnėja.

Šitokioj šiandienos būsenoj — kur įtelpa lietuvybė?

Klausimą nagrinėjant iš psichologinio požiūrio, galime išskirti tris aspektus.

Praeities stiprybė

Pirmasis aspektas yra lietuvybės reikšmė žmogaus identiteto formavime ir išlaikyme. Tokiame pasaulyje, kurį trumpais škicais apibrėžėme, yra pavojus žmogui, kaip individui, paskęsti įvykių sąmaišoj, likti vien anonimine dalele didelės ir sudėtingos kolektyvinio gyvenimo mašinerijos. O visgi kiekvienas žmogus yra savitas, ir kiekvienas natūraliai siekia tą savo savitumą išskleisti, išreikšti, pabrėžti, nes tuo savitumu remiasi žmogaus savimonė, savigarba, savivertė. Taigi galime suprasti, kad dažnas įsūnytas vaikas ieško savo natūralių tėvų — tai ieškojimas savo „šaknų". Kiti atseka savo prosenelius per ilgas generacijas — gera žinoti, iš kokių tolumų ir kokiais keliais ašai pats toks atsiradau. Didžiuojasi juodasis, atsekęs savo giminę iki tūlo Kunto Kintės, nes ten tai buvęs laisvas ir drąsus žmogus, jėga išrautas iš savo krašto.

Dabarties žmogus iš praeities stiprybę semia. Kokiu greičiu pasaulis beriedėtų, dabarties žmogus yra savo žmogiškumą didele dalimi paveldėjęs iš praeities amžių, per tarpininkavimą savo tautos. Kai sąlytis su tauta nutrūksta, nutrūksta taip pat ir tam tikras savo „vietos", savo „šaknų" pajautimas. Sociologinės emigrantų studijos rodo, kad atvykėlių vaikai (antroji generacija) greitai įsijungia į naująją aplinką ir netgi sąmoningai atsitolina nuo tėvų tautybės — nes „šaknys" aiškios, jei ir neveiksmingos naujame krašte. Bet vaikų vaikai (trečioji generacija) sąmoningai ieško sąlyčio su senelių tradicijom, kalba, tautos istorija.

Reikia tačiau turėti mintyje, kad šitokia lietuvybė, „šaknų" prasme, yra ribota, dalinė ir didžiumoj paviršutiniška. Ji veiksminga žmogaus gyvenime tik labai bendra prasme — tik tiek, kiek tai paramsto žmogaus savimonę, savivertę. Šiuo požiūriu vertingiausi lietuvybės aspektai yra tie, kurie yra seniausi. Šaltinis čia ne Nepriklausomoji Lietuva ir ne mūsų pačių išeivijos lietuvybės formos, bet istorinė, senovės Lietuva. Susirūpinę savo tautos dabartiniais vargais ir savo pačių lietuviškos aplinkos tęstinumu, mes gal permažai savo talentą ir išteklių skiriame sutelkti savo palikuonims, lietuviškų „šaknų" ieškotojams, ilgų šimtmečių Lietuvos kultūros, sakyčiau, konspektą. Atidėjus savo patriotiškus (taigi neobjektyvius) akinius į šalį, būtų gerai, jei kaip nors galėtume sutelkti tai, kas iš Lietuvos praeities tikrai verta atsišaukti, atgaivinti, suprasti, išryškinti, tai, kas iš lietuvių tautos išgyvenimų žmogų kilnina, taurina.

Savita erdvė

Pirmąja prasme, taigi, lietuvybė yra reikšminga, kaip žmogaus identiteto laidininkė.

Žiūrint iš individo perspektyvos, daug svaresnis antrasis aspektas — tai lietuvybė kaip dalis žmogaus gyvenimo erdvės. Normaliose sąlygose, savo žemėje, tauta sudaro žmogaus socialinės aplinkos visumą. Toje aplinkoje žmogus gyvena, veikia, formuoja ryšius ir draugystes, randa savo reikšmę ir vertę kitiems, renka atpildus ir pasitenkinimus, sprendžia gyvenimo mįsles. Tai žmogaus konkreti būtis ir buveinė — čia jis jaučiasi savas, priklausąs, reikalingas, saugus. Štai mano vaikai, mano draugai, mano žemė, tėviškė, mano namai!

Šita prasme kiekvieno lietuvio lietuvybė yra savita. Bendra yra tik tai, kuo dalinamasi sąlytyje su kitais, pavyzdžiui, kalba, darbu, pažiūrom. Šitos lietuvybės — asmens gyvenimo erdvės — negalima perduoti kitam. Ji keičiasi sąlygoms keičiantis ir miršta su žmogum. Jos negalima pratęsti ar paveldėti, kaip negalima pratęsti kurio žmogaus profesinės karjeros. Gali likti darbai ir kūryba, ir jei tie darbai ir kūryba pakankamai svarūs ir neištirpsta laiko tėkmėj, jie pasilieka tautos turtų aruode, kuriame tautos palikuonys randa savo „šaknis".

Normaliose sąlygose netenka ir nereikia šitos lietuvybės — asmenų gyvenimo erdvės — saugoti. Ji keičiasi su žmonėmis ir su laiku. Nepriklausomos Lietuvos lietuvybė nebuvo atgaivinta iš senovės, bet sukurta tam laikui tų žmonių, kurie toj aplinkoj statė ir vystė savo gyvenimus.

... kalba gali likti lietuvybės objektu, bet negali likti lietuvybės priemone. Tos lietuvybės formos, kurios nesiremia kalba — būtent, muzika, šokiai, menas, švenčių tradicijos, papročiai — gyvuos ilgiau.

Išeivijos sąlygos šiuo atžvilgiu nėra normalios. Karas ir tėvynės okupantas atėmė žmonėms jų gyvenimo erdvę. Ilgus metus dar tikėjom, kad tai laikina nelaimė, kad „išvietinti" žmonės Lietuvon sugrįšime. Todėl su didele energija ir pasiryžimu išeiviai dirbo lietuvybei **išlaikyti,** vadinas, išlaikyti nuosavą gyvenimo erdvę. Būrėmės į sąjungas, organizacijas ir ratelius, vienus daugiau kitus mažiau reikšmingus, idant tarpusavy išsaugotume kuo daugiau savo tėvynės. Buvo gera ir prasminga lietuviui kariui būti kariu Lietuvoje, ir paštininkui būti paštininku — todėl ir steigėme karių ramoves, ir paštininkų susibūrimus. Atkūrėme ateitininkus, skautus, šaulius, inžinierius, atkūrėme moteris, sportininkus, ir t.t. ir t.t. Su mažomis išimtimis tai lietuvybės formos ir apraiškos, pratęstos iš Nepriklausomosios Lietuvos.

Tas formas išlaikyti visų pirma buvo išeivijos **rezistencinis** aktas — neleisti okupantui užgniaužti, nužudyti to, kas sukurta, kad vieną dieną visa tai galėtų grįžti Lietuvon, kur tai priklauso ir pritinka. Tas formas išlaikyti yra taip pat ir **gyvybinis** aktas žmonių, kurių gyvenimo erdvė buvo taip žiauriai ir taip staigiai suardyta. Išeivijos lietuvybė yra arena, vieniems didesnė, kitiems mažesnė, kurioje lietuviai žmonės išreiškia ir įprasmina savo būseną. Tai nepakeičiama arena rašytojui, kuris tesireiškia lietuvių kalba; tai dėkinga arena visuomenės veikėjui, kuriam reikalinga prielanki viešuma; tai prasminga dirva jaunimo auklėtojams ir mylėtojams, kurie sugeba pasiekti jaunų žmonių sielas.

Nežiūrime čia į šių darbų ir veiksmų turinį: yra didelių rašytojų ir grafomanų; turim pasiaukojusių, darbščių veikėjų, o taip pat reikalų makaluotojų — ir vienam ir kitam lietuvybės forumas yra veiksmingas. Veiksmingas tol ir tiek, kol ir kiek jisai naudojamas asmens saviraiškai.

Šitoji lietuvybė — žmogaus gyvenimo erdvės prasme — miršta su tuo žmogumi, kuris ją susikuria. Kolektyviniu požiūriu, šitoji lietuvybė keičiasi, kaip keičiasi gretos lietuvių žmonių, ir neišvengiamai palaipsniui nyksta, nes naujų kartų žmonės jon neįtinka. Šitosios lietuvybės negalima „išlaikyti", nes ji tetinka jos kūrėjams, taigi tiems, kurie joje gyvena ir gyvuoja. Jei išeivijoje lietuvybė dar gyvuos, kai dabartiniai jos puoselėtojai išeis iš aktyvo, tai ji gyvuos kitokia.

Kokia?

Žvilgsnis į ateitį

Žiūrėdami į ateitį, prisiminkime perspektyvą, iš kurios šią temą nagrinėjame. Nekalbame apie tai, kas gali vykti Lietuvoje ir kaip lietuvių gyvenimas ten gali keistis vienoj ar kitoj politinių įvykių konjunktūroj. Nekalbame taip pat apie dabartinius arba pramatomos ateities lietuvių išeivijos uždavinius — nėra jokios abejonės, pavyzdžiui, kad vienas iš reikšmingiausių darbų yra išlaikyti laisvo pasaulio dėmesyje Lietuvoje vykstančią religinę represiją, nes šiuo atžvilgiu mūsų tautos situacija yra **sui generis** — katalikiškas kraštas Sovietų Sąjungoje.

Į klausimą žiūrime iš individo perspektyvos. Dabartinėms lietuvių išeivių kartoms tos lietuvybės formos, kurias išlaikėme iš Nepriklausomosios Lietuvos, yra daugiau ar mažiau reikšmingos, nes tai gyvenimo erdvės tąsa. Kokia lietuvybė prasminga tiems, kurie ateina po dabartinių kartų? Kas lietuvybėje veiksminga žmogui, kurio ryšys su Lietuva yra nominalinis, kurio lietuviškas identitetas ribojasi lietuviškomis „šaknimis"?

Atsakymas iš principo nesunkus — reikšmingi bus tie lietuvybės aspektai, kurie įtiks į gyvenamojo laiko pulsą. Kalbėjome, kaip pasikeitęs pasaulis per paskutiniuosius keletą dešimtmečių. Tokiam pasaulyje — kokia lietuvybė įtinka?

Einant prie konkretumų, lengviau užklausti negu atsakyti. Tačiau stebint šių dienų gyvenimą, pora atžvilgių siūlosi savaime, ir jie įdomūs tuo, kad mus kreipia priešinga kryptimi negu esam įpratę galvoti.

Pirmasis atžvilgis — kalba. Savo kalba didžiuojamės. Tai sena, turtinga, skambi kalba. Lietuviams buriantis vienoje vietoje — savo žemėje — kalba per šimtmečius yra laidavusi tautos gyvybę. Įsprausta tarp rusų, lenkų, vokiečių, vargu ar be savitos kalbos būtų tauta sukilusi ir dvidešimtam amžiuje vėl susikūrusi nepriklausomą valstybę.

Kitaip yra išeivijoje. Išbarstytiems po kitus kraštus ir įaugusiems į tų kraštų aplinkas lietuvių kalba darosi ne gyvenimo laidas, bet gyvenimo slenkstis. Pasaulyje, kuriame, kaip matėme, darosi vis svarbiau kitus žmones suprasti, kuriame todėl vis svarbesnis darosi greitas, tikslus, efektyvus susižinojimas, mažumos kalba yra neveiksminga. Todėl kalba gali likti lietuvybės objektu, bet negali likti lietuvybės priemone. Tos lietuvybės formos, kurios nesiremia kalba — būtent, muzika, šokiai, menas, švenčių tradicijos, papročiai — gyvuos ilgiau.

Antras atžvilgis — atvirumas. Kaipo maža tauta, kuriai visuomet grėsė pavojus ištirpti mišinyje su kitom, esam linkę būti užsidarėliai. Kalbam sau, dainuojam sau, vertinam savo grynumą ir apgailes-

Jaunam žmogui lietuvybė yra veiksminga, jei tai proga save, kaip žmogų, praturtinti, o ne apibrėžti, suvaržyti.

taujame priemaišas. Akcentas lietuvybę „išlaikyti“ įtaigoja ribotis nuo kitų, savitumą saugoti. Kaip matėme, tai veiksminga tiems, kuriems lietuvybė sudaro svarbią dalį jų erdvės būsenos.

O platesniame pasaulyje vietos ir laiko ribos kasmet silpnėja, ir su įtarumu žiūrima į tuos kurie kitiems užsklendžia uždangą. Čia glūdi, sakytume, lietuvybės dilema — kuo tampresnis ir grynesnis jos branduolys, tuo trumpesnė bebus jos gyvastis. Mūsų jaunieji, kurių sąlytis su lietuvybe yra nominalinis, neieškos joje užuovėjos nuo svetimybių. Jaunam žmogui lietuvybė yra veiksminga, jei tai proga save, kaip žmogų, praturtinti, o ne apibrėžti, suvaržyti.

Taigi ateityje lietuvybė bus tiek gyvastinga, kiek dabartiniai jos puoselėtojai sugebės ją ne sau konservuoti, bet pasauliui atverti, „eksportuoti“.

Trečias atžvilgis — pozityvumas. Kaip tauta, kaip valstybė, iš tiesų esame išgyvenę didelę skriaudą. Savo žemėje taikingai tvarkęsi, buvome užgriūti, didžiųjų galiūnų išduoti ir parduoti, ištremti, pamiršti. Kėslai į Lietuvos žemę ženklina visą mūsų tautos istoriją. Tad tauta turėjo priešintis, gintis, kovoti. Kova už laisvę, už tėvynę poetų aprašyta, dainose apdainuota. Ir dabar kovojame. Kovos motyvas mūsuose šviečia tauriom spalvom.

O pasaulyje — karai, kovos ir konfliktai yra patapę piktais žodžiais. Karų jau nebegalima laimėti. Kovingi žmonės tai pavojingi žmonės. Kai sudėtingame pasaulyje vienas nuo kito taip stipriai priklausome, tenka žmonijai verstis tarpusavio susipratimo, sutartimis, derybomis, kompromisais, netgi tais atvejais, kai labai aišku, kur tiesa ir teisybė.

Jaunimo, kuris akyliau negu mes jaučia pasaulio trapumą, kovos motyvas nepatraukia. Sakytume gal — kovoti su blogiu ar skleisti gėrį, koks skirtumas? Ar stoji prieš priespaudą, ar už laisvę, regis tas pats dalykas. O visgi veikiau pasisakoma **už** žmogaus teises, pavyzdžiui, **už** lenkų solidarumą, negu **prieš** komunizmą, lengviau stojama **už** skriaudžiamus, negu **prieš** skriaudėjus.

Rezistencinis nusiteikimas veiksmingas tol, kol priešas arti ir grėsmė reali. Savo kasdienos gyvenime per toli esame nuo tos grėsmės. Todėl ilgainiui išeivijos lietuvybė negali remtis protestu. Liks tai, kas teigiama, patrauklu, kas sklandžiai į gyvenimo srovę įtinka.

* * *

Temos gvildenimą bandyčiau susumuoti šitaip:

Kuo ilgiau tęsiasi mūsų tautą ištikusi neteisybė, kuo ilgiau trunka ne savo pačių pasirinkta, taigi priverstina, išeivijos egzistencija, ir kuo uoliau stengiamės svetimoje aplinkoje lietuvybę **išlaikyti,** tuo labiau laiko ir įvykių tekmė mus pralenkia. Neišvengiamai turime vienaip ar kitaip rungtis su kalbos problema, su atvirumo klausimu, su reikalu persiorientuoti iš aiškių kovos pozicijų į sunkiau suvokiamas teigiamybes. Tiems, kurie savo kasdieną gyvena lietuviškoje erdvėje, šita problematika, be abejo, svetima. Galima dėl jos ginčytis. Galima paneigti. Galima apgailėti, kad štai artėjame į galą dar vienos mūsų tautos epochos. Galima taip pat didžiuotis, kad štai, po keturiasdešimt metų, dar vis išlaikę esam savo erdvę, kad yra mūsų tarpe jaunų žmonių, niekada Lietuvos nemačiusių, kurie porina lietuviškai kaip senoliai. Taigi galima viltis ir tikėtis, kad šioji tautos epocha dar gyvybinga, ir todėl per anksti dar ją užskliausti.

Kita vertus, galima į tuos gyvenimo statomus iššūkius žiūrėti, kaip į progą ant naujos drobės lietuviškom spalvom kurti naujus paveikslus — naujiem laikam, naujiem žmonėm. Tie paveikslai mums gali atrodyti keisti. Atėnų graikams ir Romos romėnams keisti turbūt atrodytų jų dabartiniai palikuonys. Bet tai, kas vertinga iš tų senų laikų, išliko ir turtina ne vien tuos palikuonis, bet aplamai žmoniją. Taip ir iš mūsų tautos turtingos patirties ir praeities, ir iš šių dienų gyvenimo išliks tai, kas iš tiesų vertinga — naujiem laikam, naujiem žmonėm, naujomis formomis.

JANINOS DEGUTYTĖS LIETUVA*

Raminta Pemkutė

Janina Degutytė

Poetė Janina Degutytė gimė 1928 m. liepos mėn. 6 d., Kaune, Nemuno pakrantėje, o namo gale aukštas klevas.

Aš kadais atėjau liepoj į šitą žemę —
Kasvakar netekti saulės ir kasryt susitikti su aušra.
Aš atėjau aiškiaregės akim aprėpti pasaulį
Ir slinkt apgraibom kaip aklai, atsidaužiant į akmenio sienas.

Kad pagirdytų ledu ir ugnim neišsenkantis miško šaltinis.
Kad pagirdytų iš molinio ąsočio tėviškės pienas.
Atėjau ieškot ir ilgėtis. Ieškot ir ilgėtis.
Šimtą kartų paklysti ir vėl atrasti save.
Ir įbrukt į saują kažkam nejučiom šilumos kąsnelį kaip duoną.

(TV-108)

„Tėvas — statybos technikas — nuolat važinėjo po kaimus. Vasarą kartais ir mane pasiimdavo. Taip ir keliaudavom trise — mes abu ir didelis protingas šuo", — rašo savo autobiografijoj („Tarybų Lietuvos rašytojai", Vilnius, 1977).

Okupacijos viena po kitos su visomis baisybėmis, karas su pasekmėmis užklupo ją pačioj jaunystėj. „Aš gyvenau savo pasaulyje su žolėm ir medžiais, su paukščiais ir akmenimis. Visi jie buvo labai geri, vienas kitą mylėjo ir mane gindavo nuo viso pikto. Paskui aš ilgai nenorėjau sutikti su tuo faktu, kad žmogaus ranka gali būti sunkesnė už akmenį" („Tarybų Lietuvos rašytojai", Vilnius, 1967).

Svetimų lėktuvų ūžimas — ir spiegia sirenos...
Svetimų uniformų šešėliai prie klevo, prie klevo!
Ir juodais apvadais telegramos... ir karstas ne vienas...
Ir gaisrai kažkieno akyse per ilgas naktis žioravo...

Mano priemiestis Šančiai. Neapykantos mokykla ir meilės.

(TV-72)

Pačioje jaunystėje neteko savo globėjų: tėvo (1942 m.) ir senelės (1946 m.). „Paskui mane gelbėjo knygos. Ir — labai anksti — muzika. Pirmiausia atėjo Bethovenas. Aš irgi norėjau būti tokia laisva ir stipri, kaip jis" (TLR, 1967).

**Diplominis darbas — Pedagoginis Lituanistikos institutas. Čikaga, 1981.*

Pati užsidirbdama pragyvenimą baigė gimnaziją (1948 m.) ir Vilniaus universitete lituanistiką (1955 m.). Liga studijų metais.

Šitas jaunystės palikimas, dvasiniai smūgiai, paliko neišdildomas pėdas jos kūrybos keliui.

Nenuostabu, kad jos kūrybos spalvos yra tamsios: juoda, violetinė, mėlyna, raudona. Tik kontūrams išryškinti vartoja geltoną rugių bei lango šviesos spalvą. Kažkas panašu į Rembrandto paveikslus.

Jos žodis trumpas, tarsi Čiurlionio paveikslas, kietas, tarsi Sibelijaus „Finlandija", dramatiškas, lyg Bethoveno simfonija.

Degutytės eilėdara laisva. Ji nedaug tekreipia dėmesio į ritmą ir rimą. Metaforos, simboliai ir alegorijos jos dažnai naudojamos priemonės. Bet gal labiausiai krenta į akis nutylėjimai, „burnos užčiaupimas". Tarsi mokytoja „užveda ant kelio", o patį uždavinio sprendimą palieka mokiniui, skaitytojui. Klausytis Degutytės yra sunku. Jos kūrybą reikia skaityti ir turėti galimybę užsidengti akis ir galvoti, kokia turėtų būti eilėraščio atomazga. O ji (atomazga) dažniausiai yra liūdna, netinkanti išsiblaškiusiai auditorijai. Bet tuo pačiu Degutytė pasidaro artima vienatvėje, specifinė kiekvienam atskirai.

Kažin ar Degutytė iš viso yra rašiusi proginių, užsakytų eilėraščių. Ji kuria žiūrėdama į nakties tamsą, o ne į kaukes, transparentus, vėliavas, penkmečius, konstitucijas, traktorius. Jos dažnai vartojama raudona spalva yra kraujas gyslose ir persunktoje žemėje.

Degutytė rašyti pradėjo (sau) būdama vidurinėj mokykloj. Vieną iš pirmųjų eilėraščių pavadino „Tau, Tėvyne". Lietuvos gruzdus užtinkame beveik kiekviename jos eilėrašty. Jai ir Graikija lietuviška ir Achilas lietuvis; dangaus skiautelė — tėvynė, ūkana — sava.

Trumpai apžvelgusi priežastis, kodėl Degutytė rašo šitaip, o ne kitaip, mėginsiu sustoti prie poros eilėraščių, kuriuos papildysiu, reflektuosiu kitais jos kūrybos daviniais. Tai yra neatsargi analizė, nes subjektyvi. Stengsiuos analizuoti ne formą, bet mintį, atsimušančią vienos iš skaitytojų dvasiniame veidrodyje. Mėginsiu.

Lietuva

Lietus, laukimas, laimė, lelija, liepų
svaigus kvepėjimas —
viskas telpa į tavo trumpą vardą.
Lengva
eiti prieš vėją —
nes ugnis dar gyva mumyse
šimtus metų — nuo anų laužų.
Pulsuoja šaltinis,
kai delnu palieti žemę.
Lekia paukštis
tavo danguje.
Laimingas,
kas išeina
su tavo vardu lūpose.

Lietuvai

Mažutė

Tu — mažutė, tu telpi visa
Į Čiurlionio karalių delnus...
Tu — riekelė duonos kasdieninės
Ant pasaulio vaišių pilno stalo...

Tu ant gaublio — mažas lopinėlis.
Žalgirio šarvų plieninis žvynas.
Pirčiupio liepsnos ir kraujo ženklas.
Ežerų dangaus tyriausias lašas.
Žalias rytas ant pilkų arimų,
Spindulių lietus aikštės erdvėj.
Tu — ant gaublio — mažas gintarėlis
Su pušies kvapu ir kraujo atšvaitu...

Tiktai mūsų meilėj — tu didžiulė.
Mūsų delnuose — tu nesudeginama.
Mūsų ilgesy — brangiausia pasaka.
Mūsų akyse tu — saulės kraštas.

LIETUVA KARALIŲ DELNE

Visas eilėraščių ciklas skirtas Čiurlioniui. Gal jie vieni iš pačių šviesiausių spalvų Degutytės kūryboj. „Palinko karaliai prie saulės židinio. ... Viržiai rausvi ir pienuoti berželiai. Žuvys ir žvaigždės upių dugne... O mano kraštas — šaltinių raštas, o mano kraštas — saulės legendoj..." (TV-115). Lietuva šviesi, bet... tik legendoje. Kas tie karaliai? Gal pirkliai, ne mirą, apsaugą ir meilę nešantys, bet tykantis smurtu pasigrobti tą mažą gintaro kraštą. Poetė grįžta prie karalių temos ir vėliau, ne į Čiurlionio paveikslą žiūrėdama.

Karaliau, atleisk savo vergei ir maištininkei,
nuolankiai neklaužadai, tyliai ir nenutylančiai.
Tavo budeliams galvą nulenksiu,
bet ginklo neatiduosiu.
Tavo narvas toks pat nepalaužiamas,
kaip mano laisvė.

(TV-231)

LIETUVA-REIKELĖ DUONOS

Duona — gyvybės šaltinis, ji — tiesa, ji — meilė. Prie jos priglunda geros nuvargusios rankos. Degutytė vis grįžta prie jos. Prisiminimai, praeitis glaudžiai surišta su ja, ta rupia savos žemės duona.

Savo rankom
Aš iškepiau juodą duoną
Iš baltų rugių,
Iš baltų rugių to lauko,
Kur miega tavo tėvas
Ir tavo senelis...

Jei tu pavargęs ir alkanas,
Ji pasotins tave ir sutvirtins.

Jei tave beginklį užpuls —
Tepavirs tavo rankoj ji — akmeniu!

(TV-145)

Ji dažnai sudrumsčia ramybę. Nors

Praūžė gaižūs pelenuoti vėjai,
Ir kraujo skonį žemė jau pamiršo...
Ir kepa krosny duona... Tik tavęs nėra...
Ir duona kvepianti sudrumsčia viską,
Ir seną baimę iškelia į viršų... (TV-120)

Bet ir žemė, lyg duona, nepakeičiama. Ji gyvybės šulinys, motina, pastogė. „Mes — tavo sielvartas ir džiaugsmas, mes — tavo gėda ir garbė" (TV-33). „Tu — žeme šventoji mūsų! Tu — mūsų duona rupioji!" (TV-106)

LIETUVA — MAŽAS LOPINĖLIS

Degutytė nesiblaško po platų pasaulį. Ji prigludusi prie savo mažo tėviškės lopinėlio. Viskas, kas aplink, yra jos pažįstama, rankom paliesta, širdim ir ašarom paglostyta. Net Niobės, Edipas ar Orfejas, atrodo, lyg iš jos kaimo, dainuoja lietuviškąją Solveigą. Toj „mažiausioj žemės kertėj... skamba... nuo džiaugsmo lig sielvarto — žmogaus širdis". (TV-133).

Ji praeina, net nepastebėdama ir mirtinus debesis ir nunuodytus vandenis, ieškodama tėviškės mažo upokšnio, ražienų, rugių, dvelkiančiais „... būsimo ryto pastoge ir suvargusiom protėvių rankom..." (TV-136).

Ir dideliam pasauly, kur pažerta žėrinčių did-
miesčių ir tylių, pamiškėm prigludusių
sodžių, aš ieškau savo namų, žiūrėda-
ma pro kiekvieną langą, ar kas nors laukia manęs —
— —
... Praeinu pro tą didelę mūrinę dėžę, kur man
atitvertam kampe stovi lova ir stalas, o
ant lango neužmiega paparčiai — — —
... O aplinkui šiugžda, šlama ir šaukia, verkia ir
meldžiasi, niūniuoja ir juokiasi tūkstan-
tis kritusių lapų,
tūkstantis lapų — — — (TV-257)

LIETUVA — ŠARVŲ ŽVYNAS

„Istorija istorija — skamba kaip muzika — kaip gyvas varpas Vilniaus koplyčioj". (TS-68). „Istorija eina pro tave, keisdama vėliavas ir vardus, tik žemė ta pati po mūsų kojom..." (TS-48). Ji ne papirusuose surašyta, ne marmure, bet žmogaus širdy — jos atminty, jos vilty..." Nuo triumfo iki niekšystės ji surašyta „mažoj begalinėj žmogaus širdy įrašyta — paslėpta — užkeikta..." (TS-68). „Mano kūne — protėviai..." (TS-45). Jie „šiandien", tik labai labai retai „vakar" parodo šventadienišką džiaugsmą. Gal tik Čiurlionio karalių rankose sublizgėjęs Žalgirio šarvų žvynas. „Žemė, ar jau pamiršai ant kuorų degančius laužus?..." (TV-100).

Nuskambėjo sidabriniai prosenių dalgiai.
Nudardėjo vieškeliais mediniai vežimai —
Lyg birželio perkūnija.
Išdžiūvo šuliniai ir diemedžiai.
Užgeso naktigonių ugnys.

Ant upės kranto
Aukštoj žolėj
Po dideliu gluosnio šešėliu
Miega baltas arklys. (TV-235)

„O laukuos Rūpintojėliai, lydėję į sukilimus, sibirus. Kryžių girios — praeitis visa..." (TV-137).

O mes,
Nuo kokio ešelono mes
Pradėsim tą kelią?
Kas — priešas ar brolis —
Mums prie sukepusios burnos
Prinešęs, vandenį žemėn išpils?
Kas — sniegas ar molis —
Mūsų galvas į savo delnus paims?
Pro grotas ar pro skafandrus
Į saulę žiūrėsim?

(TV-149)

LIETUVA — PADŪMAVĘS GINTARAS

Su pušies kvapu ir kraujo atšvaistu.

Ilgiausią metų naktį
Ji pasirišo baltą skarelę, ištraukus iš skrynios,
Ir nuėjo į tvartą,
Ir pasikalbėjo su gyvuliais,
Kiekvienam davus po saują šieno.
O paskui sugrįžo į trobą,
Pastatė ant stalo keturias pilnas lėkštes
Ir keturis šaukštus,
Pataisė žiburį, kad degtų šviesiau,
Ir, sunėrusi sausas rankas,
Atsistojo prie juodo lango.

(TV-208)

Į namus sugrįžta ir brolžudžiai ir didvyriai, „nuo balto medinio slenksčio, už kurio pieno ir kraujo upės, prie pietų stalo, kur paduodama tulžis ir medus..." (TS-16).

O už namo kampo, to padūmavusio gintaro, laikrodžiai ir gėlės nuduoda netikrą laiką.

Už kampo
Tykoja pelenų tyla.

Už kampo,
Už kampo
Mūsų sostai ir ešafotai,
Mūsų tylinčios praradimų naktys.
Už kampo
Mūsų saulėtekiai —
Kaip linksmos apelsinų dėžės.
Sunki,
nunokus širdis
Savo valandos laukia —
Už kampo. (TV-242)

LIETUVA ŠVENTIŠKAI

Degutytės šventės, jos šokis ne Vingio parke, bet labiau kalėjimo prieangyje, beprotnamio rūsiuose, ant įelektrintų vielų.

Apakę nuo skaičių, raketų ugnies, apkurtę nuo garsiakalbių ir mėnulio fleitų, lanksčiais stuburkauliais sukasi poros džiaso ritme (TV-197). „Lėkime karuselėje ant juodų žirgų — rūsčių ir neišvengiamų" (TV-198), nes „mano šokis — skausmas, iš gedulingų tamtamo garsų nulipdytas" (TV-306). Ir šoka viltis su neviltimi, žinia su nežinia, laukimas su malda. O „palieka tik skausmas. Toks paprastas — kaip akmuo ir ugnis" (TV-237).

Įstumtas į sceną apvalią. Kaukė uždėta.
Bet prožektorių sankryžoj — kakta aukšta.

Rolė — be pasirinkimo. Vienintelė. Neišvengiama.
Bėk. Dainuok. Mirk. Šauk „Valio!" Tylėk.
Didžiuliam cirke. Kaip žemės vidury.
(kas — pragaras!)
Ir tą karuseliską sceną — liepia rolė — mylėk.

Rolė — neperskaityta. (Suflerio klausykis.)
Bet jie kartais išgelbsti — netikrumas ir nežinia.
Edipas ir klounas — iš karto.
Salto mortale.
(Kelintas sykis!)
Taip lengviau — nežinok pabaigos, ne...
(TV-186)

Ir šoka sudužusios vazos, gluosniai ir degančios vynuogės. Ir žaidžia slėpynes: už baldų, dūmų, plakatų, šūkių, už kantrybių, šypsenų ir žodžių, savo ilgesiu, ugnimi, nuoskaudom, eilėraščiais.

Pažaiskime medžiotojus ir žvėris.
(Pirma medžioju aš, paskui tu.)
Pažaiskim kosmonautus ir marsiečius,
bepročius ir išminčius,
didvyrius ir išdavikus.
vergus ir laisvuosius.
Pažaiskim karalius ir juokdarius...
Pažaiskim liūdnus ir laimingus... (TV-183)

LIETUVA — TYRIAUSIAS LAŠAS

Tėviške,
šventas tavo vardas,
kasdien pateka saulė,
kas pavasarį
grįžta paukščiai
ir nušvinta žaliai
žiemkenčių laukas (TS-37)

Net tamsiausią lapkričio naktį „kasdienybė žėri kaip spektras: nuo palaiminto medaus ir pienių geltonumo..." (TV-334). Tik „neužpūsk pienės pūko, neužpūsk..." (TV-140). Ir tos obelys po nuometais baltais, vaikšto ir ieško: „Rugiais užžėlusių pėdų? Ar po kviečių laukais užmigusių savo pirmagimių?" (TV-128)

„O tas mūsų Vilnius! Galaktikų atplukdytas, žvaigždynų padovanotas, skalautas laukinių liūčių, iškentėtos, bet neatplėšiamas ir... Mūsų!" (TV-261)

Kaip nesidžiaugti, kaip nemylėti to tyriausio lašo!

Atsiklaupi „sūriam ir drėgnam smėly prieš Baltiją — ir išplauks iš vandens skaidrus kaip druskos kristalas rytas" (TC-175).

Lankos baltos ir geltonos
Žemės žodžiai paprasti.
Jų virpėjimas šį rytą
Prie širdies labai arti.

Aš praeisiu, paklausysiu
Jų kuždėjimų, šauksmų.
Kiekviena akis vėdryno
Švies man ugnele namų.

Išsipylė baltas kmynas
Su vėdrynu prie Lėvens.
Aš praeisiu. Ar tas džiaugsmas
Po manęs čionai gyvens? *(TV-36)*

LIETUVA — KRAUJO LAŠAS

Žlugtas

Taip gelia sąnarius nuo ežero vandens,
Ir džiūsta burna, ir akys drėksta nuo vėjo...
Tik mano rankos brolių sukepusio kraujo,
Tik mano rankos šitų marškinių neišvelėja...

Ir ką aš motinai parėjusi pasakysiu?..
Ir žydi marškiniai, ir žydi raudonom tulpėm...
O kaip man išplauti tą neišplaunamą žlugtą,
Jei šiaurės vėjas mano gyvastį čiulpia?...
(TV-122)

O buvo labai „paprasta"

Toj plačioj lygumoj —
ant rogių ir šarvuočių provėžų —

susiūbavo mėlynas mėlynas laukas —
pražydo linai.
Toj plačioj lygumoj —
ant žmonių ir eglių kaulų —
nusileido dangus. (TV-123)

Krauju nutaškytos sienos, spygliuotos vielos, kulkom išarkotas ąžuolas. „Baltu debesiu prigulei, visa gydanti mūsų kraujažolė...: (TV-130). O miršta šviesuliai ir orchidėjos tarp kraujo kvapo ir mėšlungio“ Ir mūsų vakaras tylus kaip ašara“. (TV-305).

Nežinomi kapai nesurasti žvilgsniu. Todėl ir „šaukštas — toks nereikalingas, kai be tavęs... žemė visa šventa, nes ten tu...“ (TV-332).

Bet tai stiprybės šaltinis, nes

Gali pasikalbėti su išėjusiais... Ir esančius geriau suprasti.

Nušvinta praeitis kaip ekrane...
Prisieksi smilčiai tu nuo kapo nesurandamo
Ir išlaikysi, ką išplėši sunkiausia savo Atmintį...
(TV-47)

TAVO VARDAS LIETUVA

Janina Degutytė ryškiai išsiskiria iš kitų okupuotos Lietuvos poetų. Ji dainuoja sau, tamsoje, gelmėse. Ji nesisupa beprasmingoj karuselėj. Jos žodis baisus, sukrečiantis. Situacijos dramatiškos, iš pačių širdies gelmių. Jos mintis tarsi Šuberto „Nebaigtoji“ simfonija.

Raudonom raidėm
Tylomis rašau sniege
Vieną vardą, vieną vardą.
LIETUVA. (TV-182)

Skambėkite, varpai
iš nušerkšnijusių bokštų,
iš visų užkeiktų ežerų.
Baltais balandžiais neškite pasauliui
mano žemės vardą.
Neverk, duona, neteisiųjų valgoma.
Būk skalsi, broliškumo druska.
Nesislėpk, saule,
šviečianti kraujui ir laužui. (TV-337)

O mes pasiliekam.
Laukti.
Mūsų sparnai šimtąkart
budelių ir pranašų nukirsti.
Mes jau seniai įpratom
patys sau susikurti ugnį (TV-247)

FINALE

Įsižiūrėk į mūsų akis —
ten plaukia tavo laivai,
ten debesis meta lakų šešėlį lyg paukštį.

Įsiklausyk į mūsų tylą —
ar neatpažįsti savęs?
Savo skausmo ir išdidumo? (TS-82)

Šventas laukų birželi,
palaimink mūsų rankas —
kad neišsektų upės,
kad neišmirtų medžiai,
kad griežlė nenutiltų
šviesų vakarą
avižų lauke. (TS-63)

Panaudota literatūra

Daujotytė, Viktorija, „J. Degutytės kūrybos psichologijos bruožai“. — „Pergalė“, Nr. 9, 1981.

Daujotytė, Viktorija. „Niekas nesibaigia niekados...“. — „Pergalė“, Nr. 7, 1980.

Degutytė, Janina. „Lietuva“. — „Pergalė“, Nr. 7, 1980.

Degutytė, Janina. „Tarp saulės ir netekties“ (TS). Vilnius, 1980.

Degutytė, Janina. „Tylos valandos“ (TV). Vilnius, 1978.

Pemkutė, Raminta. „Janinos Degutytės Lietuva“. — „Ateitis“, Nr. 9-10, 1979.

Riškutė, Janina. „Idealų šviesa ir paunksmė“. — „Pergalė“, Nr. 11, 1974.

Riškutė, Janina. „Ir vaikui, ir suaugusiam“. — „Pergalė“, Nr. 5, 1974.

„Interviu su rašytojais“. Vilnius, 1980.

„Tarybų Lietuvos rašytojai“. Vilnius, 1967.

„Tarybų Lietuvos rašytojai“, I tomas. Vilnius, 1977.

LIETUVOS NACIONALINĖ M. MAŽVYDO BIBLIOTEKA

NUOSTABUS ISPANO LAIŠKAS LIETUVIAMS

Domos Petrutytės globojamos, neseniai mirusios Marijos Varnienės sesers duktė Olga A. Castro prieš kiek laiko lankėsi Čikagoj ir ta proga aplankė ir Lietuvos Kronikos Sąjungos pirm. kun. Kazimierą Kuzminską, norėdamos arčiau susipažinti su kronikų leidimo darbais.

Olga A. Castro, gimusi Madride, stengiasi populiarinti Lietuvos reikalus ispanų tarpe, rašo į jų žurnalus apie Lietuvą. Vienam jaunam architektui ji parūpino LKB Kronikos I tomą ispanų kalba, gautą iš kun. K. Kuzminsko.

Tas jaunas vyras, paveiktas tos perskaitytos knygos, parašė L. Kronikos Sąjungai per M. Morkūną štai kokį laišką.

Kun. K. Kuzminskas

Mano Brangūs Ponai,

Rašau Jums ispaniškai, nes tai yra vienintelė kalba, kurią laisvai naudoju. Mokausi anglų kalbos, tačiau dabar esu tik pradžiamokslis.

Mano laiško motyvas yra šis: jau kuris laikas labai žaviuosi Lietuva dėl jos tautinės sąmonės ir dėl heroizmo, išlaikant katalikų tikėjimą. Tai yra pavyzdys ir paskatinimas katalikams, turintiems laimės gyventi laisvame pasaulyje.

Šis susižavėjimas paskutiniu metu labai suintensyvėjo ir atsirado noras artimoje ateityje tam kraštui (Lietuvai) padėti. Prieš metus baigiau architektūros studijas. Šiuo metu atlieku karinę tarnybą. 1984 m. vasario mėnesį baigęs karinę tarnybą, pietų Ispanijoj kartu su draugu atidarysiu architektūros įstaigą. Jums pranešiu apie pasikeitimus. Šiuo metu dar yra 3 mėnesiai, ir mano galimybės padėti Lietuvai yra dabar labai ribotos. Galiu tik skelbti viešai visuomenei apie neteisybes, daromas tokiai daugybei tikinčių žmonių. Ateity pažiūrėsiu, kaip galėsiu Lietuvai padėti.

Komunikacijos dėka pasaulis kasdien darosi mažesnis.

Palaikau ryšius laiškais su ponia Olga A. Castro, kuri gyvena Madride ir kuri man padėjo užmegzti ryšius su Ispanijoj gyvenančiais lietuviais egzilais. Vakar ji man atsiuntė LKB Kronikos I tomą, kurį skaitau su dideliu dėmesiu.

1) Prašau man atsiųsti, jei turite, kitus tomus ispanų kalba.

2) Prašyčiau, kad praneštumėt apie knygą ir jos kainą, iš kurios galėčiau pažinti Lietuvos istoriją, geografiją ir jos kultūrą bei papročius.

3) Norėčiau žemėlapio su geležinkelių tinklu.

4) Ar yra ispanų kalba vadovėlių, iš kurių galėčiau išmokti lietuvių kalbos. Mano draugas, kuris dirba USA pasiuntinybėje, Madride, stengėsi gauti Viliaus Pėteraičio parašytą vadovėlį, tačiau jis yra skirtas anglų kalbai. Nepaisant to, kad mokausi anglų kalbos, man daugiau padėtų, jei vadovėlis būtų ispaniškas. Ar galėtumėt man padėti kontaktuoti Lietuvos Išlaisvinimo Centrą Argentinoje. Konkrečiai norėčiau susisiekti su Seferinu Juchnevičium, I-jo Kronikos tomo vertėju.

Norėčiau įsigyti I tomą lietuvių kalba. Man tai būtų turtas jį turėti, nes tai yra aprašymai mūsų laikų kankinių. Turėdamas jį originalia kalba, galėčiau praktikuotis ir lietuvių kalboje ir lyginti su ispanišku tekstu.

Norėčiau užmegzti ryšius su lietuvių kolonijomis, ypač ispaniškai kalbančiuose kraštuose: Argentinoje, Urugvajuj, Venezueloj, Kolumbijoj, Brazilijoj. Norėčiau gauti adresų, kad galėčiau jiems parašyti. Noriu informacijų apie „Enciclopedia Lituanica"; kiek tomų, kokiom kalbom, kiek kainuoja ir kur galėčiau ją gauti.

Norėčiau informaciją apie žurnalą, kuris, rodosi, vadinasi „Ateitis". Būčiau dėkingas, jei atsiųstumėt fotokopijas popiežių laiškų apie Lietuvą.

Man būtų malonu gauti žinių apie kūrybą vieno dailininko, kuris mirė USA, kaipo egzilas lietuvis, labai senas, sulaukęs apie 100 metų, kuris yra giminaitis, rodos dėdė, Olgos A. Castro.

Gerai, jau užteks. Šio laiško foto kopiją siunčiu Lietuvių Katalikų Religinei Šalpai, kuri galėtų mane informuoti apie religines studijas.

Mano nuoširdžiausi linkėjimai.

Laukiu, kad mane informuotumėt apie tai, ko prašiau, ir kad palaikytumėt ryšius laiškais.

Antonio Moya

Antonio Moya Samolinos,
arquitecto,
Avda Republica Argentina 35-1 CD
Leon, Espana

Valio, Lietuvos Trys Spalvos!

Vaižgantas

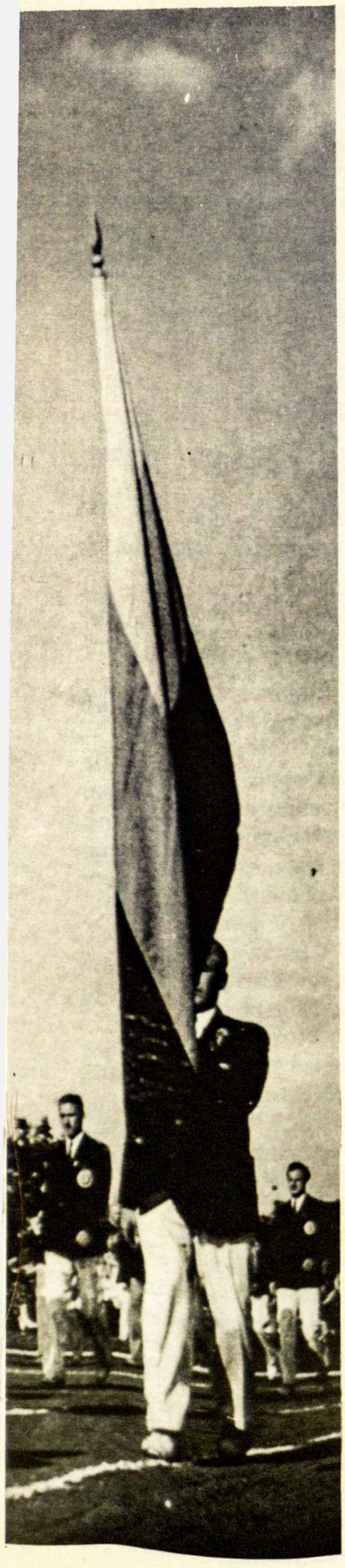

Apšaukiama, barama, ujama Lietuvos Valstybės Taryba kantriai ir tylomis dirbo painų savo darbą. Ilgu metmečiu ji tik budėjo, dienos nakties sargybą sergėdama. Abiem rankom sėjo ir laistė; tai jos dienos darbą esant nusimanė; gi užauglio — lai jau pats Aukštėjas duoda.

Lietuvos visuomenė, it anas nepakantusis ligonis, vien urzgė ir į akis savo Tarybai šokinėjo, kam jos pagijimą tyčia vilkinanti, ligai pataikaujanti. Gi išmintingas vaistytojas vien šaltai ramino: staigu šoksma — akis išsidursma; lai ligelė pati atstoja: ūmai ji neišplėšiama.

Ir vaikščiojo ligonis-visuomenė ir jos slaugytoja Valstybės Taryba, nykulio perimtos. Akys žemyn, galvos sprande linksta, kupros lyg nematomą naštą neša. Nerimo, laukė persilaužimo šin ar tan galan. Juo arčiau krizio, juo neramiau, juo vilties lyg mažiau.

Ūmai Valstybės Tarybos šelmenyje spurstelėjo didelė rimta skaitaspalvė vėliava ir linksmai, džiaugsmingai ėmė plakti spurdėti virš stogų. Rimtai, galingai kraiposi šian ir ten, lyg laimindama gimtąjį miestą.

Ir visų prošaleivių akys sužiuro. Jos nuo pažemių kilo aukštyn. Pasididžiavimu pakilo galvos. Išsitiesė nugaros. Džiaugsmo ašaros blykstelėjo piliečių akyse. Ir rankos nenoromis kilo aukštyn paačiuoti Tam, kurs Laumės Juostą padarė į ženklą, jog oras darosi perregimas, grynėja ir daugaspalviai saulės spinduliai jau pereina jį kiaurai, jau rašo savo žiedus.

Laumė metė iš savo juostos tris žiedus ir tarė Lietuvai: šiakit, į ženklą jums patvaros, vilties ir galybės — geltona, žalia, raudona! Žiūrėkite, kaip tai dera! Dera seselės dailininkės rašte audimėlyje; dera ir kiekvieno piliečio širdužėje.

— Dera. Tik kam tie šešėliai, kurie kliudo saulei dailininkei Laumės Juostą kedenti varsomis ir jas draikyti visų džiaugsmui?

— Ei, ir čia tu toks pat neatogoda žmogelis! Gi kaip tik tie drėgni, juodi, negražūs debesys ir padaro tuos stebuklingus Vaivorykštės gražumus: jų drėgmės lašai iškedena bespalvį spindulį į septynias spalvas, kurių trys ir Lietuvai kliūva.

Taigi galvą aukštyn, Miels Pilieti! Kad ir tamsu šiandien ir tau dangus apniukęs, — tu žinok, kad varsų galimybė nenyksta. Ji tik slepiasi ir tinkamu laiku vėl pažais tau akyse ir tu jai nusišiepsi, viską užmiršęs.

Tai valio, gi Lietuvos Trys Splavos!

Vilniuje
1918 laprk. mėn.

ATEITININKŲ FEDERACIJOS KONSTITUCIJA

I. Bendrieji nuostatai

1. Ateitininkų Federacijos tikslas yra derinti mokslus einančio katalikiškojo lietuvių jaunimo ir jo sendraugių organizuotą veikimą, atremtą į susidraugavimo, auklėjimosi, lavinimosi ir materialinės bei moralinės paramos pagrindus, katalikiškosios akcijos dvasioje siekiant „Visa atnaujinti Kristuje".

2. Ateitininkų Federaciją sudaro savarankiškos ateitininkų moksleivių, studentų ir sendraugių sąjungos ir jaunųjų ateitininkų sąjunga, veikianti tiesioginėje Ateitininkų Federacijos Valdybos žinioje.

3. Ateitininkų Federacijos valdyba leidžia visiems ateitininkams skiriamą „Ateities" žurnalą.

4. Ateities Knygų leidykla veikia Ateitininkų Federacijos ribose. Federacijos valdyba kviečia jos vedėją, kuris yra tiesiogiai atsakingas Federacijos valdybai.

5. Ateities Literatūros fondas yra savarankiškas vienetas, veikiąs pagal savo priimtą ir Federacijos valdybos patvirtintą statutą. Fondo valdybą renka Fondo nariai. Kiekvienais metais ligi kovo 1 dienos Fondo valdyba pateikia savo atskaitomybę Federacijos valdybai. Susilikvidavusio Fondo turtas pereina Federacijos valdybos žinion.

6. Ateitininkų Federacija gali turėti garbės pirmininką, garbės narius bei narius rėmėjus. Federacijos valdybai pasiūlius, juos renka Ateitininkų Kongresas.

II. Ateitininkų Kongresas

7. Ateitininkų Kongresas yra vyriausias Ateitininkų Federacijos reikalų sprendėjas. Jis:

a. priima ir keičia Federacijos Konstituciją;

b. išklauso Federacijos valdybos pranešimus apie Federacijos padėtį ir nustato gaires Federacijos ateities veiklai;

c. sprendžia kitus Federacijos valdybos ar Federacijos Tarybos jam pateiktus arba Federacijos Konstitucijos jam spręsti numatytus klausimus.

8. Ateitininkų Kongresas šaukiamas ne rečiau kaip kas dešimt metų. Kongreso laiką ir vietą Federacijos valdyba skelbia spaudoje, bent šešis mėnesius prieš Kongresui susirenkant.

9. Federacijos valdyba nustato Kongreso atstovų skaičių ir jų rinkimo būdą. Be jų, Kongrese sprendžiamuoju balsu dalyvauja Federacijos garbės pirmininkas, Federacijos garbės nariai, Federacijos taryba, Federacijos valdyba, Kontrolės komisija ir sąjungų centro valdybos.

Patariamąjį balsą Kongrese turi kiekvienas ateitininkas.

10. Ateitininkų Kongresas įvyksta, susirinkus ne mažiau kaip pusei atstovų.

11. Ateitininkų Kongresas sprendžia paprastaja posėdyje dalyvaujančių atstovų balsų dauguma, jei klausimui spręsti nenumatyta specialios daugumos.

12. Federacijos valdyba, esant reikalui, vietoje Ateitininkų Kongreso gali kviesti Federacijos Nepaprastąją konferenciją. Jai taikomi aukščiau išdėstyti Ateitininkų kongreso ir darbo nuostatai (str. 7-11).

III. Federacijos valdyba

13. Ateitininkų Federacijos vyriausias organas yra Federacijos valdyba. Ji:

a. vadovauja visam ateitininkų sąjūdžiui, prižiūri ir derina atskirų ateitininkų sąjungų ir atskirų kraštų veikimą;

b. tvarko Ateitininkų Federacijos organizacinius reikalus ir veiklos būdus bei priemones;

c. atstovauja Federacijai ir tvarko jos santykius su kitomis organizacijomis;

d. kviečia Ateitininkų Kongresą ar Nepaprastąją Konferenciją;

e. priima savo metinę sąmatą, paruošia ir pateikia ne vėliau kaip iki kitų metų kovo mėn. 1 d. Federacijos Kontrolės komisijai patikrinti savo praėjusių metų sąmatos vykdymo apyskaitą ir drauge su savo metinės veiklos pranešimu pateikia Federacijos Tarybai tvirtinti;

f. vykdo kitus jai pavestus uždavinius;

g. tvirtina visų sąjungų centro valdybas ne vėliau kaip 30 dienų gavus pranešimą apie jų išrinkimą;

h. sudaro sąjungų centro valdybas, jeigu jos laiku neišrenkamos pagal tų sąjungų įstatus.

14. Ateitininkų Federacijos valdybą sudaro Federacijos vadas, Federacijos dvasios vadas, generalinis sekretorius, užrašų sekretorius, iždininkas, sąjungų atstovai ir nariai kitiems reikalams.

15. Federacijos vadą ketveriems metams renka visi ateitininkai pagal Federacijos valdybos priimtus rinkimų nuostatus. Nauji Federacijos vado rinkimai įvyksta Federacijos vado kadencijos tretiesiems metams pasibaigus. Juose išrinktas asmuo, jei kitas kaip esamas Federacijos vadas, perima Federacijos vado pareigas pasibaigus esamo vado ketverių metų kadencijai.

16. Federacijos valdybos narius kviečia Federacijos vadas ir pateikia tvirtinti Federacijos Tarybai. Nariai sąjungų reikalams kviečiami susitarus su atitinkamų sąjungų centro valdybomis. Federacijos

vadas gali pakviesti vieną iš valdybos narių jį pavaduoti atostogų ar susirgimo atveju.

17. Federacijos dvasios vado pareigoms pasirinktą kunigą, ketveriems metams, tvirtina Kunigų Vienybė. Federacijos dvasios vadas turi visas Federacijos valdybos ir Tarybos nario teises. Jam priklauso moralės bei religijos klausimų sprendimas.

18. Federacijos vadas atstovauja Federacijos valdybai, vadovauja jos darbams, kviečia ją posėdžių, siūlo posėdžiams svarstytinus klausimus, vykdo Federacijos valdybos nutarimus ir sprendžiamuoju balsu dalyvauja Federacijos Tarybos posėdžiuose.

19. Federacijos vadui savo pareigų eiti negalint, jas eina Federacijos Tarybos pirmininkas.

Federacijos vadui mirus ar iš pareigų pasitraukus, jei likusi jo kadencijos dalis būtų ilgesnė negu vieneri metai, vado pareigas perėmęs Federacijos Tarybos pirmininkas, ne vėliau kaip per du mėnesius sukviečia Federacijos Tarybos posėdį. Šis posėdis dauguma balsų likusiam kadencijos laikui renka naują Federacijos vadą.

Jeigu trijų mėnesių laikotarpyje nuo vado iš pareigų pasitraukimo įvyksta Nepaprastoji Konferencija ar Kongresas, tuomet Federacijos vadą renka Nepaprastoji Konferencija ar Kongresas.

20. Federacijos valdybos būstinę parenka Federacijos valdyba.

21. Federacijos valdyba veikia pagal savo priimtą statutą.

IV. Federacijos Taryba

22. Federacijos Taryba yra ateitininkų kūrybinės iniciatyvos ir ideologinės interpretacijos organas. Ji:

a. ateitininkų principų šviesoje aptaria laiko keliamas problemas bei aktualius gyvenimo reiškinius;

b. studijuoja ateitininkų veiklos būdus ir priemones;

c. reiškia savo nuomonę Federacijos valdybai rūpimais ir jos keliamais klausimais;

d. tvirtina Federacijos vado pasiūlytus Federacijos valdybos narius.

23. Ateitininkų Federacijos Tarybos penkiolika narių — ketverių metų kadencijai renkami tokiu pat būdu, kaip renkamas Federacijos vadas; rinkimai pravedami tuo pačiu metu, kai renkamas Federacijos vadas. Juose išrinkta Taryba pradeda savo pareigas pasibaigus esamos Tarybos ketverių metų kadencijai.

24. Taryba iš savo tarpo išsirenka Tarybos pirmininką, Tarybos vicepirmininką ir Tarybos sekretorių, kurie sudaro Tarybos prezidiumą. Tarybos pirmininkui mirus ar iš pareigų pasitraukus, jo pareigas likusiam kadencijos terminui perima Tarybos vicepirmininkas.

25. Taryba posėdžių renkasi bent kartą metuose. Taryba posėdžių kviečia ir svarstytinus klausimus pateikia Tarybos prezidiumas.

26. Tarybos pirmininku ar nariu gali būti renkamas kiekvienas ateitininkas, išbuvęs ateitininku ne mažiau kaip 10 metų be pertraukos. Tarybos narys gali eiti ir kitas pareigas ateitininkų organizacijoje.

27. Taryba veikia pagal savo priimtą statutą.

V. Federacijos Kontrolės komisija

28. Federacijos Kontrolės komisija, susidedanti iš trijų narių, renkama ketveriems metams tokiu pat būdu, kaip renkamas Federacijos vadas. Išrinktoji Kontrolės komisija savo pareigas pradeda pasibaigus esamos Kontrolės Komisijos kadencijai.

29. Federacijos Kontrolės komisija tikrina Federacijos valdybos iždą bei atsiskaitymą ir Federacijos valdybos metinės sąmatos vykdymą. Savo tikrinimo aktus Kontrolės komisija pateikia Federacijos valdybai.

VI. Federacijos Garbės teismas

30. Federacijos Garbės teismas kompetentingas spręsti nesusipratimus:

a. tarp atskirų kraštų ateitininkų organizacinių vienetų ar atskirų ateitininkų;

b. tarp atskirų ateitininkų organizacinių vienetų ir Federacijos valdybos;

c. tarp Federacijos valdybos, Federacijos Tarybos ir Federacijos Kontrolės komisijos.

31. Federacijos Garbės teismą sudaro pirmininkas, jo pavaduotojas ir ne mažiau kaip penki teisėjai. Garbės teismo sprendžiančią sudėtį sudaro pirmininkas ar jo pavaduotojas ir du pirmininko paskirti teisėjai.

32. Garbės teismo pirmininką, jo pavaduotoją ir teisėjus penkeriems metams renka Federacijos Taryba.

Garbės Teismo pirmininku ar jo pavaduotoju gali būti kiekvienas ateitininkas, baigęs aukštuosius teisės mokslus ir išbuvęs ateitininku ne mažiau kaip penkiolika metų be pertraukos. Garbės teismo teisėju gali būti kiekvienas ateitininkas, išbuvęs ateitininku ne mažiau kaip penkiolika metų.

3. Garbės teismo pirmininką, jo pavaduotoją ar teisėją iš pareigų gali atleisti Federacijos Taryba 3/4 visų Tarybos narių balsų dauguma. Garbės Teismo pirmininkas, jo pavaduotojas ar teisėjas nustoja savo pareigų, kai prisiima bet kurias kitas ne teisminio pobūdžio pareigas ateitininkų organizacijoje.

34. Garbės teismas veikia pagal savo priimtą ir Federacijos valdybos patvirtintą statutą.

VII. Ateitininkų Šalpos fondas

35. Federacijos valdybos žinioje veikia Ateitininkų Šalpos fondas, kurio tikslas yra telkti lėšas:

a. mokslus einančiam ateitininkų jaunimui remti;

b. moksleivių bei studentų ateitininkų veiklai padėti;

c. į nelaimę patekusiems ateitininkams šelpti.

36. Ateitininkų Šalpos fondo nariais yra visi ateitininkai sendraugiai. Fondo nariu taip pat gali būti

kiekvienas ateitininkas ir kiekvienas katalikas, priimtas Fondo valdybos statuto nustatyta tvarka.

37. Ateitininkų Šalpos fondas gali turėti garbės narių ir narių rėmėjų.

38. Fondo lėšas sudaro ateitininkų sendraugių ir kitų Fondo narių metinės įmokos, garbės narių ir narių rėmėjų aukos ir kitos pajamos. ASF narių įmokų didumą nustato Fondo valdyba.

39. Ateitininkų Šalpos fondą valdo Fondo valdyba. Ją sudaro Fondo pirmininkas ir ne mažiau kaip du nariai. Fondo valdybą trejiems metams kviečia Federacijos valdyba.

40. Fondo iždą, atsiskaitymą ir apyskaitas tikrina Federacijos Kontrolės komisija. Fondo valdybos metines apyskaitas tvirtina Federacijos valdyba.

41. Fondas veikia pagal Fondo valdybos priimtą ir Federacijos valdybos patvirtintą statutą.

VIII. Federacijos sąranga

42. Kraštuose, kur yra pakankamai ateitininkų ir nėra formalių kliūčių ateitininkams reikštis trilype savo organizacijos schema, veikia atskiros moksleivių, studentų ir sendraugių organizacijos. Ten, kur ateitininkams reikštis atskiromis moksleivių, studentų ir sendraugių organizacijomis būtų išorinių kliūčių arba dėl mažo ateitininkų skaičiaus nebūtų pagrindo atskirų organizacijų steigti, veikia viena bendra ateitininkų organizacija.

43. Krašte, kur veikia trilypė ateitininkų organizacija, ateitininkų Krašto valdyba sudaroma iš moksleivių, studentų bei sendraugių atstovų, po du nuo kiekvienos veikiančios organizacijos.

44. Krašto valdyba:

a. derina ateitininkų atskirų organizacijų veikimą;

b. atstovauja ateitininkams santykiuose su atitinkamomis vietos organizacijomis;

c. organizuoja savo krašto ateitininkų kongresus, konferencijas, kursus, stovyklas, studijų dienas bei savaites;

d. vykdo Federacijos valdybos nurodymus.

45. Federacijos valdybos reziduojamame krašte ateitininkų Krašto valdybos funkcijas vykdo Federacijos valdyba.

IX. Jaunųjų Ateitininkų sąjunga

46. Jaunųjų ateitininkų sąjunga veikia tiesioginėje Federacijos valdybos žinioje. Šios sąjungos nariais yra jaunučiai ir jauniai, lankantieji pradines mokyklas.

47. Jaunųjų ateitininkų sąjungos vadovybę kviečia Federacijos valdyba. Sąjungos vadovybės sudėtį bei kadencijos laikotarpį nustato Federacijos valdyba.

48. Jaunųjų ateitininkų sąjungos vadovybė priima savo darbo taisykles, kurias tvirtina Federacijos valdyba.

X. Federacijos lėšos

49. Federacijos valdybai atskirų kraštų ateitininkų organizacijos moka metines įmokas. Jas nustato Federacijos valdyba. Be metinių įmokų, Federacijos lėšas sudaro įvairios aukos, palikimai ir kitos pajamos.

XI. Federacijos Konstitucijos keitimas ir Federacijos likvidavimas

50. Federacijos Konstitucijai pakeisti reikalinga Ateitininkų Kongreso ar Nepaprastosios Konferencijos 2/3 atstovų balsų. Keitimo siūlymai turi būti pateikti Federacijos valdybai ne vėliau kaip dvi savaites prieš Kongresą ar Konferenciją.

51. Federacija gali būti likviduota Ateitininkų Kongreso ar Nepaprastosios Konferencijos 3/4 atstovų balsų nutarimu, jei Kongrese ar Konferencijoje dalyvauja ne mažiau kaip 2/3 Federacijos valdybos nustatytų atstovų.

52. Nutarus Ateitininkų Federaciją likviduoti, nutariamas ir Federacijos turto likimas.

XII. Baigiamieji nuostatai

53. Ši „Ateitininkų Federacijos Konstitucija, papildyta ir pakeista „Ateities" sukakčiai paminėti sušauktame Kongrese Chicagoje, įsigalioja nuo 1981 metų rugsėjo 7 dienos.

LIETUVOJ

Laukas, kelias, pieva, kryžius,
Šilo juosta mėlyna,
Debesėlių tankus ižas
Ir graudi, graudi daina.

Bėga kelias, ir berželiai
Linksta, vėjo pučiami;
Samanotas stogas žalias
Ir šuns balsas prietemy.

O toliau — paskendęs kaimas,
Tik žirgeliai tarp klevų;
Šlama liepos tokia laime,
Tokiu liūdesiu savu.

Tik sukrykš, lyg gervė, svirtis,
Sušlamės daina klevuos...
Gera čia gyvent ir mirti!
Gera vargt čia, Lietuvoj!..

Jonas Aistis

LIETUVIO TURTAS — GIMTOJI KALBA

Birutė Tamulynaitė

Neiginio kilmininkas

Lietuvių kalboje dažnai vartojame veiksmažodžius su papildiniu galininko linksnyje, pvz.:

1) Aš perskaičiau *(ką?) laikraštį.*
2) Jis matė *(ką?) tą gražųjį paveikslą.*
3) Tomas mokas *(ką?) ispanų kalbą.*
4) Jūratė parašė *(ką?) įdomią novelę.*

Jeigu šitie veiksmažodžiai yra vartojami neigiama prasme (ką nors neigia), tai papildiniai irgi turi būti kitame linksnyje, būtent: vietoj galininko linksnio reikia vartoti kilmininko linksnį. Taigi tie patys anksčiau parašyti keturi sakiniai su neigiamais veiksmažodžiais rašomi:

1) Aš neperskaičiau *(ko?) laikraščio.*
2) Jis nematė *(ko?) to gražiojo paveikslo.*
3) Tomas nemoka *(ko?) ispanų kalbos.*
4) Jūratė neparašė *(ko?) įdomios novelės.*

Neiginio kilmininkas, be abejo, vartojamas ne tik vienaskaitoje, bet ir daugiskaitoje, pvz.:

1) Aš visada pametu *(ką?) savo raktus.*
Aš niekada nepametu *(ko?) savo raktų.*
2) Teresė pasisiuvo *(ką?) tris sukneles, o Marytė nepasisiuvo (ko?) nė vienos suknelės.*
3) Nupirk man *(ką?) penkis sąsiuvinius,* tiktai nepirk man *(ko?) nei baltų, nei raudonų sąsiuvinių.*

Taipogi neiginio kilmininką reikia vartoti, kada yra įvardiniai papildiniai (įvardžiai, kurie yra papildinio vietoje) galininko linksnyje. Nors papildiniai yra teigiamuose sakiniuose galininko linksnyje, bet jie bus kilmininko linksnyje neigiamuose sakiniuose. Štai keli pavyzdžiai:

1) Ar tu *(ką?) jį* myli? Ne, aš *(ko?) jo* nemyliu.
2) Ar tu *(ką?) ją* supratai? Ne, aš visiškai *(ko?) jos* nesupratau.
3) Ar tu prisimeni *(ką) mane?* Ne, aš *(ko?) tavęs* neprisimenu!
4) Ar Jurgis *(ką?) tave* pažįsta? Ne, Jurgis *(ko?) manęs* nepažįsta.

Pastaba: *Reikia įsidėmėti šiuos atvejus: mane, tave, save vienaskaitos galininko linksnyje rašomi be nosinių, bet vienaskaitos kilmininko linksnio galūnėse rašomi su nosinėmis — manęs, tavęs, savęs.)*

Nors neiginio kilmininko vartojimo taisyklė lengva, bet mūsų kadieninėje kalboje dažnai ji pamirštama. Pavyzdžiui,

1)« Neparuošiau pamokas.
Čia reikia vartoti neiginio kilmininką:
2) Neparuošiau *(ko?) pamokų.*
3)* Neatidaryk *(ką?) tą langą.*
Neatidaryk *(ko?) to lango.*
4)* Šiandien nepasiėmiau *(ką) lietpaltį.*
Šiandien nepasiėmiau *(ko?) lietpalčio.*
(* — klaidingas sakinys).

Išplėstiniuose sakiniuose dažniau pamirštama neiginio kilmininko taisyklė (būtent, suderinti papildinį su neigiamuoju veiksmažodžiu). Pavyzdžiui:

1) Šią savaitę tai tikrai negaliu Tomui, mūsų gerajam kaimynui, perduoti **(ką) šį žurnalą.*
Turi būti:
2) Šią savaitę tai tikrai *ne*galiu Tomui, mūsų gerajam kaimynui, perduoti *(ko?) šio žurnalo.*

Kalbėdami daugiau kreipkime dėmesio neigiamojo kilmininko vartojimui!

O kas tėvynėje?

FILMAS-KONCERTAS

Lietuvos televizijoje buvo parodytas naujas Lietuvos filmas-koncertas „Dienos, metai — visas gyvenimas“, skirtas Virgilijaus Noreikos kūrybai.

MIRĖ POETAS ANTANAS MIŠKINIS

1983 m. gruodžio mėn. 16 d., Lietuvoje, mirė poetas, prozininkas ir vertėjas Antanas Miškinis. „Balta paukštė“, „Varnos prie plento“ ir „Keturi miestai“ yra tik keli jo lyrikos pavyzdžiai. Miškinis yra išvertęs Shakespeare dramų, Puškino, Lermontovo poetinių kūrinių. Palaidotas Antakalnio kapinėse.

90-TASIS GIMTADIENIS

Poeto ir dramaturgo Kazio Binkio devyniasdešimtasis gimtadienis buvo paminėtas 1983 m. lapkričio mėn. 11 d. Gudeliuose, Papilyje ir Biržuose. Binkio atminimui buvo pasodintas ąžuoliukas dukros Lilijos Binkytės-Mozuriūnienės ir sūnaus Gerardo Binkio. Prie paminklinio akmens kalbėjo poetas E. Matuzevičius, o Binkio eilėraščius deklamavo vietinis jaunimas.

ČERNIO KOMETA

Kazimieras Černis pereitą vasarą atrado naują kometą, iš lėto slenkančią Avino žvaigždynu. Kai tarptautinė astronomų sąjunga patvirtino, kad Černis pirmasis ir vienintelis atradėjas, kometa buvo pavadinta jo vardu. Černis yra LTSR Mokslų Akademijos Fizikos Instituto mokslinis bendradarbis ir yra atradęs šešias kometas per pastaruosius devynerius metus.

GERIAUSIAS FILMAS

Režisoriaus A. Puipos filmas „Moteris ir keturi jos vyrai“ buvo pripažintas geriausiu vaidybiniu filmu jaunųjų kūrėjų darbų patikrinime. Filmavimą atliko J. Tamosevičius. J. Onaitytei buvo įteiktas specialus diplomas už geriausią pagrindinį moters vaidmenį.

BALETAS

Pirmą kartą pasirodė Lietuvos baleto atstovas Maskvoje, TSRS didžiojo teatro scenoje. Jonas Katakinas atliko Karenino partiją spektaklyje „Ana Karenina“.

CHICAGOS ATEITININKŲ SENDRAUGIŲ VEIKLOS KALENDORIUS

Jaunimo centro vakaronėje balandžio 13 d. Kazio Bradūno „Ateities“ leidyklos išleistos knygos sutiktuvės.

Kovo 23 d. Jaunimo centro kavinėje dail. Albinas Elskus skaitys paskaitą „Vitražų menas“.

Gegužės 11 d. Jaunimo centro kavinėje vakaronė su rašytoja Birute Pūkelevičiūte.

Birželio 10 d. (per Sekmines) Ateitininkų namuose Šeimos šventė. Pradėsime šventę pamaldomis 11 val. r.

Rugsėjo 9 d. 1 v. po pietų Gimimo Šv. Mergelės Marijos bažnyčioje dalyvausime su vėliavomis, seni ir jauni, čikagiškiai ir Chicagos apylinkių ateitininkai Šiluvos atlaidų procesijoje.

Spalio 7 d. Jaunimo centro 102-me kamb. metinis ateitininkų Sendraugių susirinkimas. Valdybos pranešimai ir naujos valdybos rinkimai.

Spalio 26-28 d. tradicinis Akademinis savaitgalis Jaunimo centre.

Gruodžio 23 d. Kūčios. Mišios 4 v. p. pietų Jėzuitų koplyčioje, Kūčios Jaunimo centro mažojoje salėje 5 v. vak.

Praėjusių metų spalio 9 d. Chicagos Sendraugių susirinkime nutarta padidinti nario mokestį: nedirbantiems iki 5 dol., dirbantiems iki 10 dol. metams. Norime daugiau sušelpti svarbias lietuvybės išlaikymui ateitininkų stovyklas.

Chicagos Ateitininkų sendraugių valdyba

Teigiamas lietuviškas apsisprendimas

Dr. J. Girnius

Blaiviam tautiniam apsisprendimui pirmoji sąlyga yra kritiškai permatyti šį tautos sąvokos sujaukimą bei „ištirpdymą“ (pagal „melting pot“ doktriną) ir kiek galint susidaryti neiškreiptą tautos sampratą. Todėl yra aktualu ir mūsų lietuviškojo auklėjimo programoje daugiau skirti dėmesio aplamai tautos klausimui, kad būtų tinkamiau suprastas ir tautinės ištikimybės reikalas. Drįstu manyti, kad būtų pravartu visiems jaunesniesiems persigrumti su tais klausimais, kuriuos teko svarstyti knygoje „Tauta ir tautinė ištikimybė“.

Nemažiau svarbu pozityvaus lietuviško apsisprendimo neapsunkinti ir iš savo pusės neblaiviu mistifikavimu, norint lietuviškumą matuoti abejingumu gyvenamajam kraštui ar laikant patriotizmo reikalavimu grįžimą Lietuvon, kai tik ji bus laisva. Perdėti ir tuo pačiu netikri patriotizmo vardan keliami reikalavimai yra taip pat savo rūšies „smegenų išplovimas“, tik negalįs turėti pasisekimo dėl to, kad jis neturi ir tikro pagrindo. Norėdami iš tikro laimėti savo jaunosios kartos pozityvų apsisprendimą už lietuvybę, turime *saugotis nuo bet kokio patriotizmo reikalavimų neblaivaus perdėjimo ir nereikalauti nieko daugiau, negu yra teisė ir pagrindo.* Reikalaudami daugiau, negu yra teisės ir pagrindo, tik aptemdome tai visa, ko iš tiesų galima lietuvybės vardan reikalauti iš mūsų jaunosios kartos.

Jaunosios kartos santykis yra skirtingas tiek su Lietuva, tiek su Amerika, Australija, Brazilija ar kuriuo kitu kraštu, kuriame gyvenama. Vyresnieji, išrauti iš tėvų žemės, ne be pagrindo kalbame apie savo tremtį, nors ir kaip „suemigrantėjame“, besikurdami naujuose kraštuose. Daugelis ir gerai įsikūrėme tuose kraštuose (net geriau negu Lietuvoje), bet vis tiek tie kraštai mums lieka nesavi. Grįžtume ar negrįžtume Lietuvon atsiradus galimybei, vis tiek liekame kritiški savo naujiems kraštams. Kita situacija jaunosios kartos, tuose kraštuose jau gimusios ar bent juose nuo vaikystės užaugusios. Šie kraštai jaunajai kartai nieku būdu nebėra svetimi. Priešingai, šie kraštai jaunajai kartai yra savi gimtiniai kraštai. Vyresnieji tekalbame apie savo pilietinį lojalumą mus priglaudusiems kraštams. Jaunesnieji yra daugiau negu tik šių kraštų lojalūs piliečiai — jie patriotiškai myli šiuos kraštus. Priešingai, Lietuvos kraštas jiems yra svetimas kraštas, nes niekada nematytas. Todėl visai suprantama, kad jaunoji karta ir nėra nusiteikusi kalbėti apie grįžimą Lietuvon, net jei netrukus tai būtų galima. Grįžimą rinktųsi tik negausios išimtys, nes tai būtų tikrai nebeeilinio lietuviško idealizmo liudijimas.

Reikia tai visa paprastai pripažinti, nes tai visa yra taip ta prasme, kuria negalima tikrovės pakeisti. Tik tai dar nesudaro visos tikrovės, kaip savo ruožtu turi pripažinti ir jaunoji karta. Gimimas svetur ir Lietuvon negrįžimas dar nereiškia nebebuvimo lietuviais. Esmingiau yra ne tai, *kur* gimta, o *iš ko* gimta ir dėl to — *kuo* gimta. Tauta iš esmės yra ne geografijos, o istorijos sąvoka, nes ne kraštas, o žmonės sudaro tautą. Ir *Lietuva esmine prasme yra ne kraštas Baltijos pajūryje, o mes patys — visi lietuviai.* Ir JAV ar Kanadoje, Australijoje ar Brazilijoje gimstama iš lietuvių tėvų, gimstama lietuviai ir šia prasme lietuvių tautoje. Nėra ko save pačius neigti, išsiginant savo tautinės kilmės ir priklausomybės dėl to, kad likimas gimtuoju kraštu lėmė nebe tėvų žemę. Savęs pačių neniekinant, lygiai tenka priimti visą apvaizdinę skirtį — ir savo gimimą *iš lietuvių tėvų* ir tuo pačiu gimimą lietuviais, ir savo gimimą *nebe tėvų žemėje.*

Kaip suderinti šią dvejopą apvaizdinę skirtį, savęs „neskaldant“? Pirmiausia tenka į tokį klausimą pastebėti, kad iš tikro būtų skaldomasi, išsiginant iš to, ką Apvaizda skyrė, t.y. iš vienos ar antros skirties. Jauniesiems skaitytojams tenka tiesiog pasakyti: *lygiai priklausote ir lietuvių tautai, ir savo gimtiesiems kraštams.* Niekas negali iš jūsų reikalauti ir niekas iš jūsų nereikalauja būti kuo kitu, negu iš tikrųjų esate. *Būkite, kuo ir esate — lietuviais, gimusiais nebe tėvų žemėje, o kituose kraštuose, jums tapusiais savais kraštais.*

Tokia dvejopa skirtis nereiškia jokio „suskilimo“, kol ji blaiviai priimama. „Suskilimas“ jaučiamas tik tada, kai norima vieną kurią skirtį principiškai paneigti ar bent faktiškai nevykdyti jai tenkančių pareigų. Lygiai abiem atvejais jaučiamas „suskilimas“ dėl to, kad norima jaustis teisiais, negalint tokiais jaustis dėl bent pasąmoniškai jaučiamos kaltės. Todėl, užuot ieškojus „suskilime“ pasiteisinimo, tenka atvirai pažvelgti į savo sąžinę. Sąžinę nuramina ne kaltės neprisipažinimas, o tik jos nugalėjimas. Skundimasis „suskilimu“ nieko nepateisina, o tik liudija vienokią ar kitokią kaltę.

Neatsitiktinai katilinėse tautose populiarinamas „suskilimas“, nes jis nemažiau tarnauja „plauti smegenims“, kaip ir anksčiau minėtasis tautos sąvokos sujaukimas praktinio nacionalizmo ir doktrininio kosmopolitizmo lydiniu. Nekritiškai perimdami „melting pot'o“ psichoanalitikų šnekas, ir mes *per daug leidžiamės įsikalbėti „suskilimą“ ten, kur klausimas tėra apie tautinį apsileidimą.* Neįsikalbėkime „suskilimo“ be pagrindo, nes tai lygu įsikalbėti ligą ir iš karto pradėti į dalyką liguistai žvelgti. Kaip vyresnieji liguistai grimzta į aimanas, skaičiuodami išeivių lietuvybei likusius metus ir tuo būdu lyg ruošdami lietuvybės laidotuves, taip jaunesnieji liguistai

traukia jeremiadas, nuolat skųsdamiesi įkalbėtu ar įsikalbėtu „suskilimu“. Iš tikro būtų labai sveika baigti šias liguistas jeremiadas ir jas pakeisti sveiku žvilgiu į visus sunkumus, be kurių nėra gyvenimo. Iš įsikalbėtų ligų pasveikti nėra geresnio vaisto, kaip sau pačiam tarti: esu sveikas ir imuosi su gyvenimu grumtis, savo energijos nebeparaližuodamas aimanomis.

Dabarties civilizacijoje niekas negyvename tik vienoj dimensijoj. Visi priklausome įvairioms bendruomenėms ir šia prasme visi esame „suskilę“. Visi turėtume pavydėti akmens amžiaus žmogui, galėjusiam gyventi tik vienoj savo šeimos dimensijoj. Bet nepavydime, nes savo dimensijų įvairumą bei skirtingumą laikome ne „suskilimu“, o tik aukštesnio lygio vienybės pasiekimu. Be abejo, vienoj dimensijoj gyvenimas buvo ne tik paprastesnis, bet ir lengvesnis. Gyventi daugely dimensijų iš tikro reiškia sunkiau gyventi. Tačiau normaliai niekam dėl to neateina mintin skųstis, nes tai drauge reiškia turtingiau gyventi.

Pasisakydamas prieš liguistą „suskilimo“ raudą dėl gyvenimo lietuvių ir drauge gyvenamojo krašto tautoje, visiškai nemanau neigti, kad šių dviejų dimensijų derinimas nekeltų jokių sunkumų. Negaliu šioje vietoje išsamiau leistis į klausimą, kaip suderinti lietuviškumą su amerikoniškumu ar kanadiškumu, su australiškumu ar braziliškumu. Tegaliu pačia pagrindine mintimi pasidalyti. Nieku būdu nekeliamas klausimas, ar reikia gintis nuo JAV ar Kanados, Australijos, ar Brazilijos. Priešingai, reikia kuo giliau jas suprasti, norint drauge gyventi ir lietuvių tautos dimensijoje. Visos šios tautos tebėra formavimosi procese. Visų pirma jų formavimasis vyksta „melting pot'o“ principu, visiems su visais besilydant. Tai pats paprasčiausias, bet dėl to ir pats skurdžiausias kelias: maišant „balta “ ir „juoda“, gaunama tik blanki pilkuma — pilka niveliacija. Kitą, sunkesnį, bet turtingesnį, kelią nurodė amerikiečių demokratijos poetas Walt Whitmanas savąja Amerikos kaip „tautų tautos“ (a nation of nations) vizija. Tik maža dalimi ši poeto vizija ligi šiol įsikūnijo Jungtinių Amerikos Valstybių tikrovėje. Bet ši vizija rodo visoms katilinėms tautoms didelę ateities galimybę — tapti ne „tirpyklomis“ bei „lydyklomis“, o „tautų tautomis“, kur įvairios tautinės bendruomenės laisvai save skleistų ir tuo būdu vietoj blankios pilkumos kurtų turtingą spalvų darną.

Ši vizija rodo ir mums galimybę *nesunykti trąša įvairiuose pasviečiuose, o kiekviename savo gyvenamame krašte išsiskleisti Lietuvos žiedu.* Ši vizija — tik utopija? Iš anksto tai neatsakomas klausimas, bet daug utopijų virto tikrove. Jei tai būtų ir tik utopija, ji verta siekimo dėl to, kad joj slypi žadinimas į gyvybę, o ne mirties lėmimas. Ši vizija žadina į lietuviškos gyvybės prasmingą išskleidimą, užuot beprasmiško sunykimo. Bet taip pat ši vizija žadina kurti ir turtingesnę Ameriką ar Kanadą, Australiją, ar Braziliją. Tai apskritai turtingesnio pasaulio vizija.

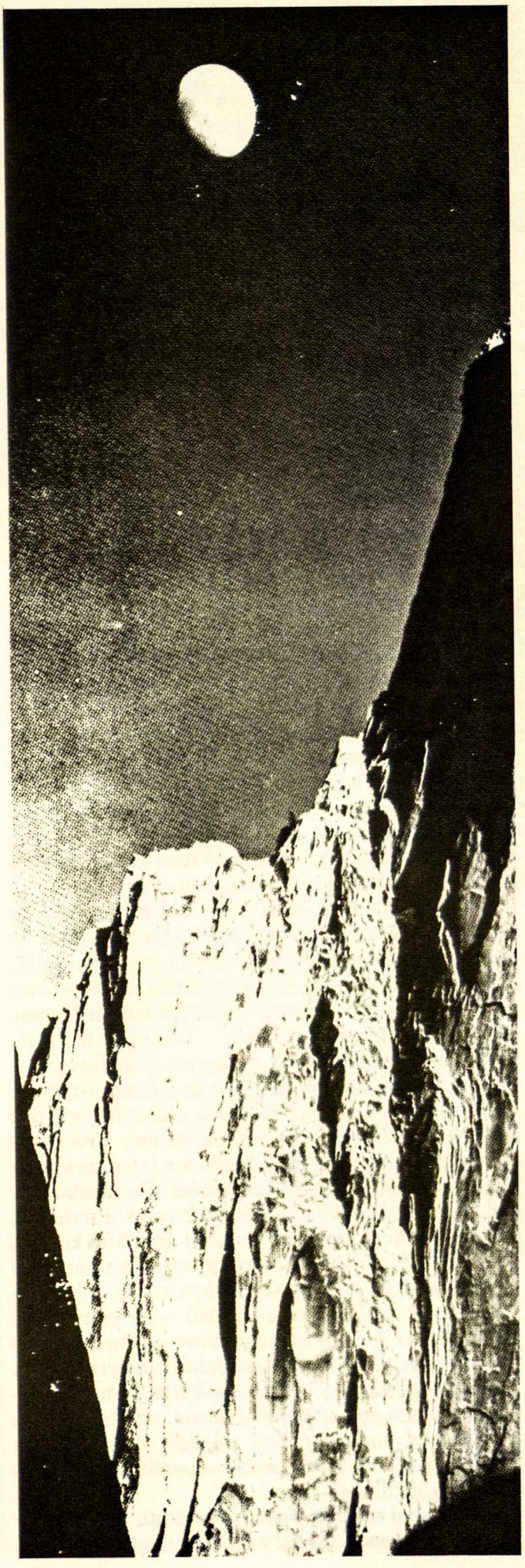

Iš „Idealas ir laikas“

Ties filosofo Prano Kuraičio palikimu

Jurgis Gliauda

1983 metų pabaigoje leidykla „Ateitis“ išleido 36 puslapių sąsiuvinio formato leidinį „Kuraičio palikimas lietuvių šviesuomenei“.

Tai kun. Vytauto Bagdanavičiaus, MIC, straipsnių rinkinys. Šie straipsniai 1983 metais buvo atspausti „Laiškai Lietuviams“ žurnale. Vienas to leidinio straipsnių buvo atspaustas „Drauge“. Įvadui duota trumpa profesoriaus prelato Prano Kuraičio biografija, kurią parašė dr. J. Meškauskas. Ir puslapio didumo prel. Prano Kuraičio nuotrauka. Jo gyvenimo datos: 1883 m. liepos 4 d. — 1964 m. gruodžio 18 d.

Šis reikšmingas leidinys savo esme yra lyg ir Prano Kuraičio monografijos pradmuo. Filosofo gimimo šimtmečiui tiko išleisti jo monografiją. Šis memorialinis sąsiuvinys pasirodė laiku. Jis užpildė tam tikrą vakuumą informacinėje literatūroje, kuri skirta didelio masto filosofui.

Filosofijos pastato kupolą palaiko šimtai kolonų, kurios susiliečia viena su kita. Tos kolonos yra filosofai. Įaugdamas į mąstymo radinių visumą, filosofas yra individualus. Kaip kolona jis turi savo pedestalą, aukštyn besiveržiantį stiebą ir savo žiedą — viršūnę. Juk prieš dvidešimtį metų miręs prelatas Pranas Kuraitis yra viena tokių kolonų, kurios visumoje kelia ir remia filosofijos šventovės kupolą.

Filosofija negali būti etniškai tautinė. Filosofas priklauso filosofijai. Tai nuostabios kolonados: Aristotelis ir Kantas, Paskalis ir Tomas Akvinietis! Tai įvairiastilės kolonos, kurios tarpusavyje sujungtos bendro kupolo — savitos, unikalios kolonos! Immanuelis Kantas — Karaliaučiaus pilietis... Pranas Kuraitis — Kauno pilietis...

Kunigas Vytautas Bagdanavičius, MIC, buvo profesoriaus Prano Kuraičio paskaitų ir seminarų studentas. Jis pasakoja apie savo profesorių patraukliai, gyvai, gilindamasis į sudėtingą savo profesoriaus prigimtį. Pirmieji šio leidinio straipsniai, kur V. Bagdanavičius liečia savo įspūdžius, vaizduoja profesoriaus ir jo studento santykių kasdienybę, yra lakoniškas, puikus liudijimas, nutviekstas dėmesio šviesos, išrautas iš užmaršties gelmių.

Tačiau tai nėra buities fragmentai. Filosofinių sampratų susikryžiavimai, kurie žėrėjo Prano Kuraičio doktrinoje, atgyja, įsiveržia į skaitytojo sąmonę. Didelis nuopelnas pasakojimui, kad nėra terminijos šarvų svorio.

Šiame sąsiuvinyje paliesta dvidešimt atskirų temų — dvidešimt Prano Kuraičio mąstymo atšakų. Filosofo specifikos tema tolydžio išstumia memorialinius pasažus, V. Bagdanavičius jau žengia su skaitytoju filosofinio primato paženklintais takais. Tai labai pedagogiška, tai pasakojimo spektro evoliucija. Tai lyg skaidrės šviesėjime ryškėjąs filosofo Prano Kuraičio veidas.

Nežinia, ar tarybinamoje Lietuvoje beišliko kur katakombose platus ir didingas „amžinosios filosofijos“ (philosophia perennis) dvelkimas, kurios adeptu buvo Pranas Kuraitis? Persekiojimų parblokšta, įžengusi į neokatakombinę erą, krikščionybė Lietuvoje gal būt laiko tikra prabanga nagrinėti filosofines Pažinimo teorijas, ieškoti modernizmo amžinume, atsigręžti į neotomizmo dogmas?

Neieškokime nūn Kanto Karaliaučiuje. Neieškokime dabar Kuraičio Kaune. Kada pravirs katakombų durys, filosofai ims valdyti protus.

Vytauto Bagdanavičiaus dėstyme galima užčiuopti pritarimo Prano Kuraičio tezėms. Tai rodo, kad sėjėjo numestas grūdas rado gerą žemę prigyti. Tai liudija ir tas nuostabus rūpestingumas mūsų trankių dienų sąlygose nagrinėti Prano Kuraičio raštus senuose „Logos“ žurnalo filiantuose. Prano Kuraičio nuomonės ir dėmesys, ir tam tikra negacija Renė Descartes'o B. Paskalio, Kanto pasauliams, ataskamba straipsnių autoriaus prasitarimuose. Kolosalinėje Pažinimo sferoje Pranas Kuraitis yra išbaigta kolona su pedestalu ir kapiteliu.

Iš Prano Kuraičio studijų pobūdžio aišku, kad didžiulį dėmesį jis skyrė Pažinimo teorijai. Vytautas Bagdanavičius vadina Praną Kuraitį gnoseologu, šaltinio tiesos nagrinėtoju. Gnoseologijos disciplinos temai buvo skirtas pirmasis Prano Kuraičio rašinys, ir jį seką darbai. Kaip išmintingas architektas savo pastatui, Pranas Kuraitis siekėsi rasti patvarią bazę statybai.

Jis buvo tomistas ir jo išpažįstama gnoseologinė teorija turėjo būti apvainikuota Apreiškimo dogma. Šių idėjų sąrangoje slypi Prano Kuraičio intelekto ir pasaulėžiūros tragizmas. Kažin ar rasime tolygios vertės tragizmą filosofo biografijoje? Juk pažinimo procesas provokuoja siektis kad ir baugių radinių, radinių siekimas ribojamas nepajudinamo postulato.

Tolygiai dėl antipatijos Blaise Paskaliui ir jansenistams liko nenutiesta Prano Kuraičio šaka į egzistencinę filosofiją, moderniais laikais iškėlusią savo tamsias vėliavas. Dabar Pranas Kuraitis gali klaidinančiai atrodyti scholastikos erdvėje sudėjęs savo aštrios minties dinamiką. Tuo tarpu jo diplominis darbas apie B. Paskalio filosofiją tarytum kurstė diplomantą atsisukti į bekompromisinius gnoseologijos vieškelius.

Įžvalgiai nustato V. Bagdanavičius: „Į Kuraitį turime žiūrėti ne kaip į šiaip filosofuojantį žmogų, bet

kaip į filosofą, kuris rūpinasi pagrindiniais žmogaus buvimo ir pažinimo klausimais". (psl. 16).

Pažinti ir per tai žinoti, gal tai ir buvo Prano Kuraičio mąstymo devyzas. Juk tik tikrai brandžios filosofinės prigimties asmuo drįstų praplėsti monumentalią R. Descartes dogmą „Mąstau, taigi esu"! Pranui Kuraičiui šis pareiškimas buvo individualistinis, nepilnas. Jis pareiškė: „Pažinimo objektas yra nepriklausomos savo buvimu nuo jį pažįstančiojo pažinimo akto" (psl. 18).

Tai ir vėl atsigrįžtame į sokratinį pažinimo metodą, į majeutiką", į „gimdymo meną" — kada tiesa atrandama kooperuojant, iš atsakymų į klausimus.

Descartes, Paskalis, Tomas Akvinietis ir Kuraitis — vieno didžiulio silogizmo premisos. Prano Kuraičio mintys, pareikštos pasauliui žinomomis kalbomis veiktų pasaulio filosofus, tačiau dabar tos mintys beliko tik mūsų kultūros aruoduose.

Gyvenimo sąlygų verčiamas Pranas Kuraitis stambią savo intelektualinės dinamikos dalį skyrė visuomenei. Tai pliusas visuomenininkui, bet tai nėra pliusas filosofui. Tai užkarda filosofui eiti savo natūraliu keliu.

Brošiūra „Kuraičio palikimas lietuvių šviesuomenei" yra dėmesį kurstantis leidinys.

VEIKLA

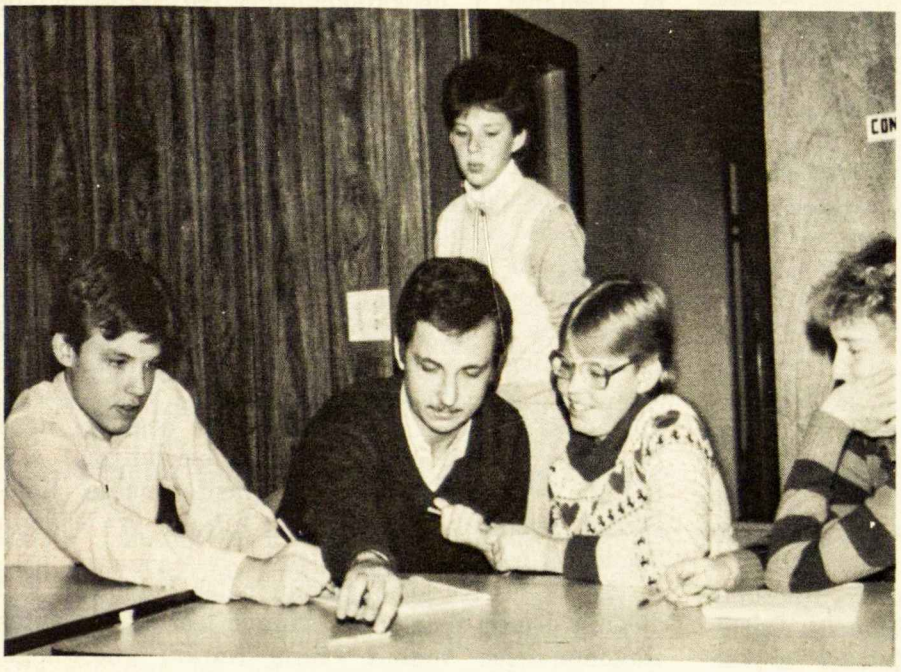

Kalakursai 1983 m. Iš k. Tauras Bublys, Edis Šulaitis, Rama Bublytė, Aida Bublytė ir Ina Šilgalytė.

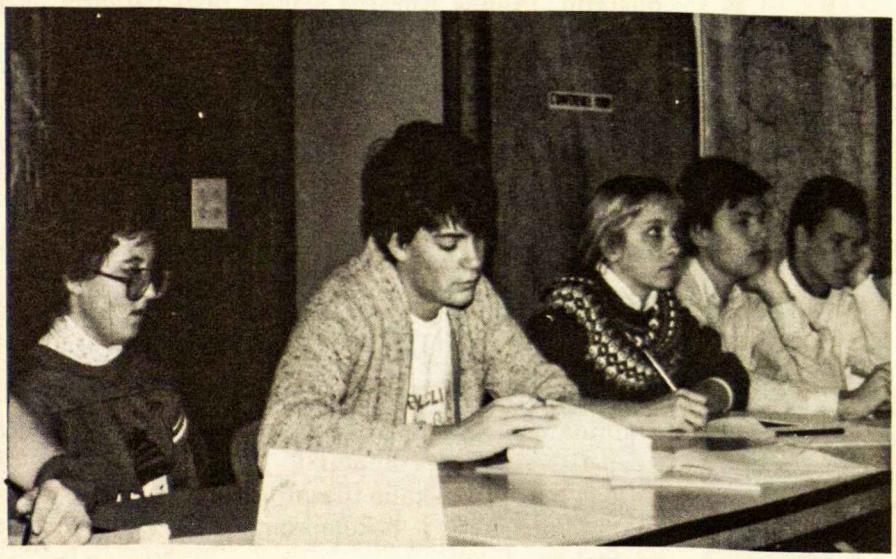

Kalakursai 1983 m. Iš k. Rasa Šulaitytė, Andrius Kurkulis, Audra Venclovaitė, Tauras Bublys ir Darius Barzdukas.

KALAKURSAI 1983

Trečiadienį, 1983 m. lapkričio mėn. 23 d., į Dainavos stovyklavietę susirinko gražus būrys moksleivių ateitininkų: iš viso 18 — devyni berniukai ir devynios mergaitės, iš Chicagos, Detroito, ir Clevelando (o kur jūs buvot, kanadiečiai?). Belaukiant visų kursantų atvykimo, teko tyrinėti po vasaros stovyklų aptilusią, vienišą Dainavą, kurios kiekvienam kampelyje glūdi prisiminimai. Į Baltuosius Rūmus įsikraustę, vyko kursantai į salę dalyvauti tradicinėje iškilmingoje Kalakursų pirmo vakaro vakarienėje. Dešrelėmis pasisotinę, susipažinome su vadovybe, kurią sudarė Edis Šulaitis, Linas Palubinskas, Andrius Pabedinskas, Vidas Neverauskas, Saulius Šoliūnas, Vytas Šulaitis ir Ramūnas Balčiūnas. Paskui buvo suteiktas trumpas laisvalaikis — vieni šnekučiavosi, kiti laukan išėjo, bet netrukus reikėjo ruoštis miegoti. Su seniai nematytais draugais kalbėjomės lig ankstyvo ryto, nors ir po tylos...

Saulei patekėjus, pavargę nušliaužėm pusryčių, ir po to punktualiai rinkomės posėdžių salėj, antram aukšte. Šios dienos pirma paskaitininkė — Rasa Šoliūnaitė. Jos tema „Žaismas" buvo labai linksmai pristatyta — nagrinėjome pačią žaismo sąvoką ir apgalvojom skirtingus būdus pritaikyti žaismą prie darbo savo kuopose ir jaunių būreliuose. Po pokalbio su pertraukomis (antra

Neringos studentų žiemos kursuose / slidinėjimo stovykloje sutinkame naujus metus!

(Nuotr. R. Musonytės)

pertrauka su kava), visi jau buvo pasiruošę pietums. Po pietų — laisvalaikis, kurį kursantai praleido įvairiai: dauguma mėtė futbolo sviedinį, trankėsi — niekada nebuvo aišku, kas laimi (neklauskit vadovybės). Kiti gamta džiaugėsi, dar kiti miegojo.

Antrą paskaitą skaitė Ofelija Barškėtytė bendruomenės tema. Aptarėm skirtingas bendruomenes — šeimos, mokyklos, parapijos, organizacijos, tautos ir valstybės. Dėl laiko stokos nespėjome pilnai išdiskutuoti paskutinių dviejų formų, kurios gal ir būtų buvusios įdomiausios. Nepaprastai dienai tiko ir nepaprastai skani vakarienė — Padėkos dienos progai iškepti kalakutai, kurie šiem kursam suteikė vardą. Darbas nesibaigė... po vakarienės skirstėmės į atskirus būrelius diskusijoms. Duotus klausimus tarpusavyje išdiskutavę, grįžom salėn atgal išgirsti būrelio atstovų išvadas. Diskusijos visados buvo aukštos kokybės.

Tie patys būreliai paruošė vaidinimus, viena ar kita paskaitų tema. Vykdydami **Rasos Šoliūnaitės** patarimus, trumpai pašokom. Sudainavę „Kaip grįžtančius namo paukščius", sugulėm į guolius.

Sekančią dieną, penktadienį, išgirdome **Saulių Jankauską,** kuris pristatė saviauklos temą. Laikydamasis a.a. kun. Stasio Ylos nurodymų Ateitininkų vadove, Saulius apibūdino įvairias savęs tobulinimo formas. Popeit **Linas Palubinskas** ir **Edis Šulaitis** kalbėjo apie buvusius Ateitininkų vadus ir šventuosius.

Po vakarienės ir diskusijų šiltai apsirengėm — šį vakarą įvyko susikaupimas, apie dabartinę Lietuvą, ypač pogrindinę spaudą. Įvairių stočių keliu pravedėjams pasisekė perduot tenykščias nuomones apie išeiviją. Visi giliai paveikti — dar ilgai sėdėjome prie židinio besikalbėdami.

Šeštadienį, paskutinę pilną dieną, klausėmės **dr. Vytauto Vyganto** paskaitos apie ideologiją. Nutarę, kad mus jungiąs bendras idealas — Ateitininkų idealas — toliau kalbėjomės apie ateitininkus idealo sąvokos kontekste. Popietinės paskaitos nebuvo, nes reikėjo važiuoti į netolimą Manchester miestelį mišioms. Ten išklausėme pirmo Advento sekmadienio pamaldų ir keliavome atgal Dainavon.

Vakarinei programai buvo numatyti vaidinimai, kuriuos atskiri būreliai gražiai paruošė: buvo praeito susikaupimo vakaro satyra, kitas apie skirtingus idealus, ir paskutinis apie komunizmą. Likusią vakaro dalį praleidom bešokdami. Nenorom ėjom gulti — juk paskutinis vakaras Dainavoje. Rytą, po pusryčių, buvo knygomis apdovanoti pasižymėjusieji kursantai: už užrašus ir iškalbas — Rasa Šulaitytė, Audra Venclovaitė ir Gytis Liulevičius.

Pamažu išsiskirstėme po Ameriką, viens kitam prižadėję Žiemos kursuose vėl atsirasti.

Gytis Liulevičius

Studentai ateitininkai slidinėjo Neringoje

Šaltas buvo gruodžio 26-tos rytas, kai grupė studentų slidinėtojų iš Chicagos pradėjome kelionę į Vermontą. Clevelande ir Erie (Pensilvanijoje) prie mūsų karavano prisijungė dar keli slidininkai. Po 20-ties valandų kelionės atvykome į Neringos stovyklavietę. Ten jau radome iš Rytų pakraščio (Connecticut, Maryland, Massachusetts, New Jersey, New Yorko ir Washington, D.C.) atvykusius slidinėtojus. Pavargę po ilgos kelionės, vieni ėjo pailsėti, kiti ryžosi tuoj pat išbandyti slides nuo „Corinthia" ar „Hogback" kalnų, o kiti slidinėjo „cross country" Neringos stovyklavietėje. Vakare laukė skani vakarienė, pagaminta virėjų Silvijos Kučėnaitės ir Rimos Janulevičiūtės. Stovyklos koordinatorius Edis Razma pasveikino susirinkusius žiemos kursų ir slidinėjimo dalyvius. Vakare užsimezgė naujos pažintys prie židinio: pabendravom ir pašokome.

Kitą rytą sniege žaidėm futbolą. Po pietų turėjome pokalbį su sesle Igne apie Lietuvos jaunimo 1979 m. parašytą knygą „Alma Mater". Paskaitėm ir pasidalinom mintimis — net išmokom naujų žodžių. Bet svarbiausia, geriau supratom mūsų bendraamžių jausmus, mintis ir troškimus tolimoje tėvynėje. Tą vakarą Gintaras Vaišnys, Antanas Kulbis ir Darius Kudžma pralinksmino visus savo gitarų muzika. Visi kiti prisidėjome daina ir gera nuotaika.

Ketvirtadienio rytą visi stovyklautojai išvykom į „Mt. Snow" slidinėti. Ne tik 30 mylių kelias, bet ir kalnai vietomis buvo apledėję. Reikėjo išbandyti drąsą. Daugumas buvo pirmą kartą ant slidžių, bet po kelių vėžių visi susilygino.

Vakare ir vėl prie židinio dalinomės įspūdžiais, juokais ir žaidėm žaidimus, pravedamus Antano Kulbio ir Viktutės Venclovaitės. Vienas iš Antano žaidimų buvo gyvulių žaidimas: reikėjo vaidinti kokio nors gyvulio judesius. Buvo sunku savo ir kitų parinktus judesius teisingai atminti.

Penktadienį važiavome į „Killington" kalną, kuris turi 16 pakilimų ir 90 slidinėjimo takų. Į pačią viršūnę (17,923 pėdų ilgumo) nuvažiuoti keltuvu trunka 25

minutės. Nuo kalno viršūnės vaizd-as neapsakomai gražus. Buvo daug sniego (tikro ir dirbtinio) ir slidinėjimas buvo labai geras.

Vakare visi stovyklautojai nuvažiavom į Brattleborro miesto diskoteką pasišokti. Visi susitarėme vartoti vienodus judesius ir atrodė, lyg buvome anksčiau viską repetavę.

Gruodžio 31 d. Tada Kulbis prikepė pusryčiams labai skanių blynų. Po valgio seselė Ignė pravedė pašnekesį apie praėjusius metus, apie Dievą, pasaulį, pažįstamus ir save. Sutikom, kad svarbu ne tik rūpintis savo gyvenimu, bet gyventi kitiems suteikiant malonumų ir atliekant gerus darbus.

Po pietų vieni važiavo slidinėti, kiti apžiūrėti Brattleborro miestą, o likusieji poilsiavo Neringoje. Vakare važiavome į Brattleborro katalikų bažnyčią išklausyti šv. Mišių. Parapijos klebonas džiaugėsi matydamas tiek daug jaunimo. Iškilmingai Naujų Metų išvakarių vakarienei susirinkom „Jade Wah" kiniečių restorane. Naujus metus sutikom Neringos pastogėje su savo senais ir naujais draugais. Nusifotografavome padarydami bendrą stovyklos nuotrauką, pasveikinom viens kitą šampanu, apkabinę vieni kitus sudainavom „Ilgiausių metų". Rima Janulevičiūtė ir Vytas Bazikas pravedė programą.

Sausio 1 d. grupė slidinėtojų pasiryžo anksti atsikelti trijų valandų kelionei į „Stowe", kur esąs aukščiausias kalnas Vermonto valstijoje. Reklamose giriasi, kad tai geriausia veita slidinėjimui visame Rytų pakraštyje ir kaip viena iš dešimt geriausių vietovių visame pasaulyje. Stowe miestelyje yra Trapp šeimos viešbutis. Apie Trapp šeimos gyvenimą buvo susuktas filmas „Sound of Music".

Sausio 2 d. (paskutinį rytą), pavalgėme seselės Ignės labai skaniai paruoštus pusryčius ir skubėjom krautis slides, lazdas ir lagaminus į automobilius. Atsisveikinę su Neringos stovykla, pradėjom kelionę atgal į namus, išsiveždami malonius įspūdžius.

Ačiū Putnamo seselėms, kad leido lietuviškam jaunimui pasinaudoti nauju, gražiu ir patogiu

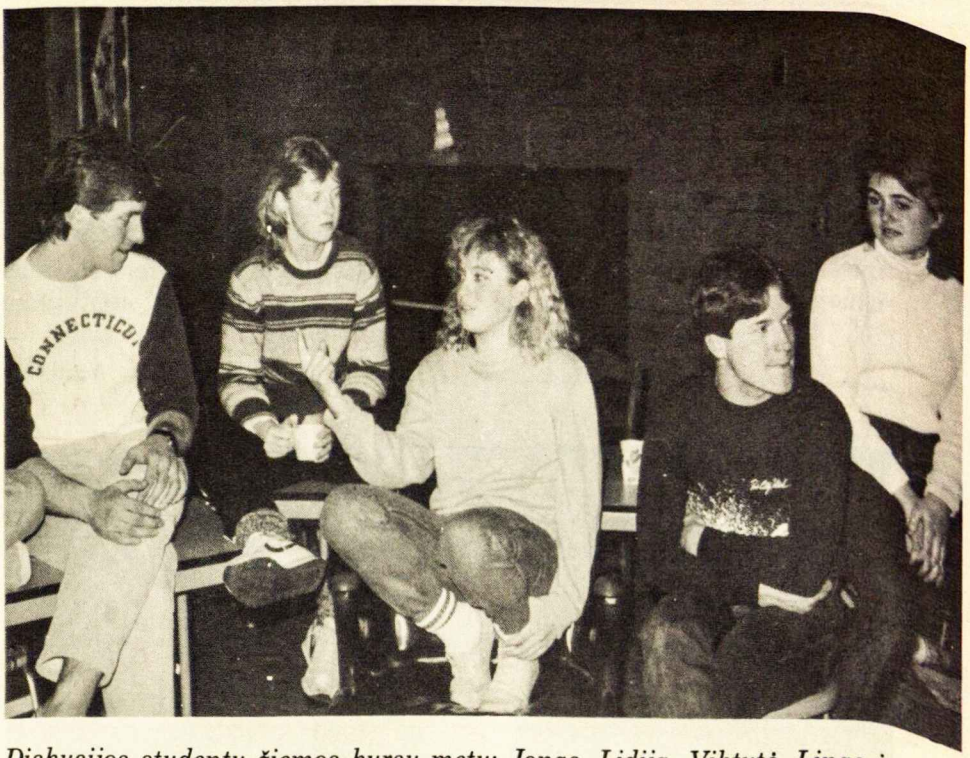

Diskusijos studentų žiemos kursų metu: Jonas, Lidija, Viktutė, Linas ir Kristina.

J. Jalinskas, K. Lukaitė, D. Balčiūnaitė, R. Janulevičiūtė, S. Kučėnaitė, A. Janušas, E. Razma, D. Kudzma, L. Banevičius, P. Gudelis.

(Nuotr. R. Musonytės)

Neringos stovyklos pastatu. Ypatinga padėka seselei Ignei už pravestus įdomius pašnekesius, už pagalbą ir draugiškumą mums, 34-iems studentams.

Ačiū Edžiui Razmai už iniciatyvą ir pastangas taip gražiai ir sklandžiai suorganizuoti ir pravesti žiemos slidinėjimo kursų savaitę. Stovykloje buvo smagi nuotaika, skanus maistas, geras muzikos rinkinys, įdomūs pašnekesiai, puikus slidinėjimas ir daug šypsenų. Bus smagu kitais metais vėl suvažiuoti į Neringą.

Rūta Musonytė

Užuojauta

Mirus kun. a.a. Vikt. Gidžiūnui, dr. Kaziui Martinkui ir Sibiro tremtinei Onai Prunskienei, jų artimiesiems nuoširdi, ateitininkiška užuojauta.

„Ateities" redakcija

Ateitininkai Vokietijoj

— Trisdešimtosios Europos lietuviškųjų studijų savaitės metu Augsburge įvyko Vokietijos sendraugių ateitininkų metinis susirinkimas. Dalyvavo 17 ateitininkų, kurie išrinko naują valdyą. — Naujosios sendraugių valdybos posėdis įvyko Vasario 16 gimnazijoje lapkričio 16 d. Pareigomis pasiskirstyta: pirmininkė Marija Dambriūnaitė-Šmitienė, sekretorė Marytė Balaišytė (moksleivių atstovė), iždininkė Paulina Ivinskienė ir nariai: kun. Bunga ir dr. Jonas Norkaitis.

— Vasario 16 gimnazijos vysk. Motiejaus Valančiaus moksleivių ateitininkų kuopa turi 8 narius. Tai bene viena iš įdomiausių moksleivių kuopų, nes jai priklauso mokiniai iš Brazilijos, JAV-bių, Kanados, Mali ir Vokietijos, tarp kurių yra ir neseniai iš Lietuvos atvykusių. Šių mokslo metų ateitininkų programa rūpinasi trys moksleivės — Marytė Balaišytė (Kanada), Erina Seidlerytė (Vokietija) ir Laima Sruoginytė (JAV). Kuopą globoja mokytoja M. Šmitienė, jai padeda mokytoja Daiva Markelytė. Dvasios vadas yra kun. J. Dėdinas. Vėlinių išvakarėse gimnazijos gyventojai ir Huettenfeldo lietuviai susirinko kaimo bažnytėlėje šv. Mišių. Į pamaldas aktyviai įsijungė gimnazijos ateitininkai skaitymais ir giesmėm. Kapinėse kun. J. Dėdinas su moksleiviais pravedė susikaupimo valandėlę. Lapkričio 20 d. pamaldų metu moksleiviai suvaidino šešis vaizdelius iš Kristaus gyvenimo Kristaus karaliaus šventės proga. Lapkričio 27 d. ateitininkų kuopelė pravedė gimnazistams advento vakarą su giesmėm, eilėraščiais ir skaitiniais.

Redaguoja: Ateitininkų sendraugių valdyba

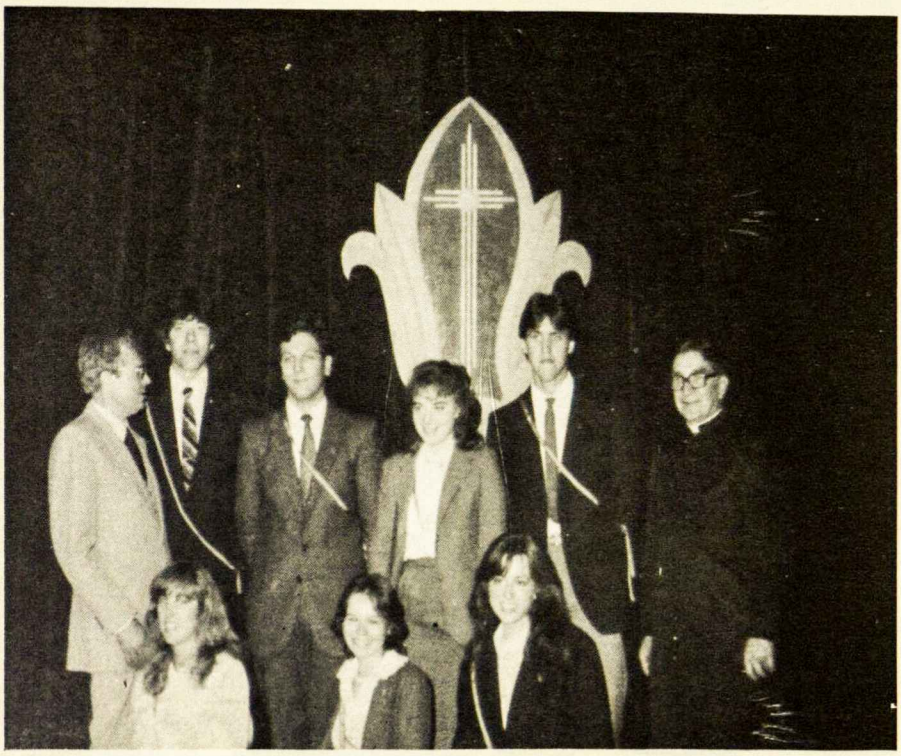

Dalis New Yorko studentų ateitininkų su dvasios vadu ir su sendraugių pirmininku. Pirm. eil.: G. Vazbytė, D. Senkutė, R. Rygelytė. Antr. eilėj: J. Rygelis, H. Šatinskas, A. Lukoševičius, J. Česonytė, D. Kudžma ir kun. A. Pakalniškis. (Nuotr. H. Šatinsko)

TRUMPAI

„Ateities" leidykla leidžia Nijolės Sadūnaitės atsiminimus. Tikimasi iki vasaros pasieks skaitytojus.

Ateitininkų kongresas bus 1985 m. rugp. 30 iki rugs. 2 d. (Darbo dienos savaitgalį) Čikagoje.

Ateitininkų namuose, Lemont, IL greitu laiku bus sutvarkytas ateitininkų archyvas. Visokia istorinė ateitininkų veiklos medžiaga ras ten sau vietą.

„Ateities" redakcija prašo veiklos aprašymus siųsti tuoj po buvusio parengimo ar susirinkimo. Taip pat prašo rašyti raš. mašinėle, o jei ranka, tai labai aiškiai.

Toronto St. Šalkauskio moksleivių kuopos susirinkimas įvyko sausio 14 d., pas pp. Čuplinskus. Be kuopos narių dalyvavo Hamiltono moksleiviai ir kun. A. Saulaitis, SJ. Buvo aptarti du filmai religine tema.

Toronto studentai dalyvavo rekolekcijose, sausio 20-22 d., kurioms vadovavo kun. A. Saulaitis, SJ, ir sesuo Ignė. Visi dalyviai grįžo patenkinti ir dvasiškai sustiprėję.

Chicagos studentų draugovės susirinkimas įvyko penktadienį, vasario 3 d., 7:30 v.v., Jaunimo centro posėdžių kambaryje. Kalbėjo skulptorius Petras Aleksa įdomiai apie spausdinimo metodus ir technologiją. Rūta Musonytė pranešė apie SAS žiemos kursus, įvykusius Neringos stovykloje. Taip pat kandidatams buvo išdalinta medžiaga pasiruošti studentų ateitininkų įžodžiui. Pasivaišinę ir pabendravę, visi išsiskirstė į namus.

Jaunimo konkursas apie šv. Kazimierą

Šv. Kazimiero 500 metų mirties minėjimo komitetas pavedė *Ateities* žurnalo redakcijai skelbti konkursą jaunimui apie šv. Kazimierą.

KONKURSE gali dalyvauti jaunimas nuo 15 iki 30 metų amžiaus.

TEMA: Rašinių tema turi būti apie šv. Kazimierą bei jo reikšmę mums šiandien.

ŽANRAI: Rašinių žanrai gali būti įvairūs: proza, poezija, straipsnis ir kt.

MECENATAS: Kun. dr. Juozas Prunskis skiria 1000 dolerių sumą premijoms.

PREMIJOS: Konkurso kūrinių vertinimo komisija turi pilną teisę padalinti 1000 dol. sumą savo nuožiūra premijoms pagal dalyvių amžių, žanrus ir kt.

RAŠINYS pasirašomas slapyvardžiu, nurodant ir autoriaus,-ės amžių. Autoriaus,-ės slapyvardis, tikroji pavardė ir vardas bei adresas ir telefonas užrašomi ant atskiro lapelio, kuris įdedamas į mažą voką. Mažas vokas užklijuojamas ir kartu su rašiniu, įdėjus į didesnį voką, siunčiamas adresu: JAUNIMO KONKURSUI, 7430 South Maplewood Ave., Chicago, Ill. 60629, USA.

TERMINAS. Visi rašiniai vertinimo komisiją turi pasiekti iki 1984 m. liepos 10 d. vidurnakčio.

PREMIJŲ LAIMĖTOJAI bus paskelbti Lietuvių Katalikų Kongrese 1984 m. rugsėjo 1-2 d. Toronte.

PREMIJUOTI RAŠINIAI tampa Šv. Kazimiero 500 metų mirties minėjimo komiteto nuosavybe ir bus atspausdinti „Ateities" žurnale. Nepremijuoti rašiniai autoriams negrąžinami, bet gali būti spausdinami susitarus su jais.

KONKURSO vertinimo komisijos narių pavardės bus paskelbtos vėliau.

Ateities redakcija

ALp(LKA)1786
1984, Nr.2

90.725.226